

Matija Škerbec :

Osebna kronika.

Kot begunec v Avstriji sem se moral odločiti, kam se izselim, ali v Argentino, ali v Združene države v Ameriko. Prepustil sem se božji Previdnosti in sklenil, da grem v Argentino, če me v pisarni v taborišču Spittal denejo na listo kakega transporta brez mojega vplivanja, če ne da bom šel pa v Združene države. V severno Ameriko me je vleklo to, da imam v Clevelandu svoje sestro Terezijo Turk, ki je že nisem videl od leta 1914.

Sestra mi je pisala, da dela na to, da bi prišel k njej in da bo plačala potne stroške, da so vsi za to, njen mož in njena oba sinova Jože in Edmund.

Šele v Clevelandu sem točno izvedel, kako je bilo z zadevo mojega prihoda. Ko bi bil prej to vedel, bi nikdar ne bil prišel v Združene države...

Na škofiji so povedali mojemu nečaku, da bi clevelandska škofija bila pripravljena za me izdati dekret, da me sprejme v škofijo, če me prevzame kak slovenski župnik in postane moj sponzor. Sestra je šla nato k župniku in monsignorju Jerneju Ponikvarju in ga prosila, da bi prevzel sponzorstvo, poročstvo za me. Mons. Ponikvar je obljubil, da bo to naredil. Celo leto je sestri zatrjeval na razna in ponovna vprašanja, da bo že to napravil, po enem letu zavlačevanja pa je končno izjavil, da tega ne bo storil. Ponikvarju so naravnost nato povedali, da je celo leto vse vodil za nos. Nato sta šla sestra in nečak Jože k mons. Hribarju, župniku pri Mariji Vnebovzeti v Collinwoodu in ga prosila, da bi prevzel sponzorstvo, pa je takoj glaško odklonil. Nato so šli k mons. Janezu Omanu, župniku pri Sv. Lovrencu, ta pa je takoj obljubil in tudi izvršil ter podal na škofiji tozadevno sponzorsko izjavo, na kar je škofija izdala dekret, da me sprejme v službo. Ko pa mi je poslala ta dekret, je obenem sporočila, da s tem ne prevzame nobene odgovornosti za me, to se pravi, da je izdala dekret le formalno, da morem na podlagi njega dobiti dovoljenje za prihod v Združene države, da me pa ne more nikamor nastaviti oziroma sprejeti v službo.

Jaz sem mislil, da je pač v Ameriki dosti takih mest po kakih zavodih, kjer kak duhovnik more živeti le od maš. Pisal sem radi tega mons. Francetu Gabrovšku, če je mogoče v Združenih državah živeti z intencijami, ker sicer nočem biti komu v breme. Odgovoril mi je naj le pridem, da pa bom lahko živel, intence pa da bodo za tekoče potrebe.

Na podlagi dekreta clevelandske škofije sem prejel po dolgih birokratičnih postopkih vizo od ameriškega konzulata v Salzburgu za prihod v Ameriko izven kvote, ne kot begunec, na svoje stroške. Vožnjo na ladji Ile de France - Francoske linije - je plačal moj svak Jože Turk nekako 250 dolarjev. Vozil sem se v drugem razredu tega ogromnega 42 tisoč tonskega luksuznega parnika.

4. avgusta 1949. sem se odpeljal iz Salzburga z vlakom v Švico, kjer sem se v Zurichu ustavil pri gospej Weiss, dobrotnici slovenskih beguncev, par dni, nato sem se odpeljal v Pariz, kjer sem stanoval pri dr. Čretniku, ki mi je razkazal Pariz in sem ob tej priliki obiskal tudi božjo pot Liseux, odkoder sem se zjutraj 13. avgusta odpeljal z posebnim vlakom za Ile de France v Le Havre, pristanišče, kjer se vkrcajo na to ladjo. 13. avgusta nekako po poldan smo se odpeljali proti angleški obali v Southampton, kjer smo zvečer nakladali potnike iz Anglije na morju.

Vožnja iz Francije je bila ves čas krasna.

Ladja je priplula v New York 19. avgusta 1949. Ker smo na vožnji pomaknili vsaki dan uro za eno uro nazaj, je vozila ladja nekako 5 dni preko Atlantika.

V New Yorku so me čakali: sestra Rose Turk, svak Jože, hči Mimi in njen mož Jože Oklešen, ki je vse pripeljal s svojim avtomobilom.

M.Škerbec, Osebna kronika :

New York je napravil s svojimi nebotačniki utis nekaj ogromnega, a brez estetike. Nebotačniki raznih velikosti, razmetani sem in tja, ne napravajo nobene harmonije.

Spali smo zvečer v velikem hotelu in v veliki vročini. Hotel umazan, dasi na zunaj videti eleganten. Vsaj sobe so bile umazane, dočim so bili hodniki čedni. Sorodniki so želeli ogledati si to velemesto, jaz pa nisem imel veselja, da bi se kaj delj časa mudil med tem zidovjem, ki ni imelo nobene privlačnosti za me. Zato smo se odpeljali z avtomobilom iz New Yorka že drugi dan 20. avgusta predpoldne skozi to velemesto proti Pittsburghu, kamor smo prišli v nedeljo 21. avgusta nekako ob 4. uri zjutraj, ter čakali pred cerkvijo slovenske župnije, kjer sem nato zgodaj zjutraj maševal in smo se nato od tam pripeljali v Cleveland, na stanovanje moje sestre na 1046 E 69 Str nekako okrog poldan. Tam nas je čakal nečak Edmund Turk, tedaj študent na univerzi John Carol.

Isti dan popoldan so imeli slovenski begunci sestanek na Oblakovi farmi, kamor me je peljal mož nečakinje Rozi. Na tem sestanku je "novim" razlagal dr. Miha Brek razmere v Združenih državah in dajal navodila ter je določil nekak skupni odbor s predsednikom Škrabcem Johnom in Jožefom Godino, ki naj bi nekako vodil begunsko skupnost v Clevelandu.

V Clevelandu sem kmalu dobil občutek, da bi bilo morda bolje, ko bi ne bil prišel sem. Izvedel sem, kako sta se odklonilno obnašala župnika Ponikvar in Hribar in da se imam zahvaliti le župniku Omanu, da sem mogel priti sem. Ponikvar se je baje nekoč izrazil: "Jaz ga ne bom živl" o meni.

Župnik Ponikvar je prišel še isti dan na stanovanje moje sestre ter me povabil, da bi maševal v njegovi cerkvi, sicer bi ne bil niti vedel, kam naj grem maševat... Hrano sem imel pri svoji sestri, stanovanje pa pri svoji nečakinji Mary Oklešen, daleč na Eddy Roadu. Od tam me je vsako jutro pripeljal njen mož Jože Oklessen k cerkvi sv. Vida, ko se je peljal na delo. Po maši sem šel vedno k sestri na 69. cesto, kjer sem bil ves dan, zvečer pa sem se z cestno železnico vozil na Eddy Road - spat.. Eddy Road je kake 4 km od cerkve sv. Vida oddaljen, 69. cesta pa nekako lo minut peš hoje.

Vse to mi je bilo zelo neprilčno. Pri sestri nisem imel svoje delavne sobe, potikal sem se v kuhinji, jedilni sobi in v dnevni sobi sem in tja. Vsak večer sem se vozil s cestno železnico na Eddy Road spat in drugo jutro zopet od tam k sv. Vidu maševat.

Vsi so bili sicer z menoj zelo ljubeznjivi, toda kmalu sem spoznal, da tako dolgo ne bo mogoče. Pri nečakinji sem kmalu opazil, da sta oba mislila, da bom tam na stanovanju le malo časa. Dobil sem utis, da sem postal nekako breme v hiši. Radi tega sem se odločil, da si poiščem kje svojo lastno sobo oziroma stanovanje. Gospa Tončka Mravljetova mi je oskrbela novo preurejeno stanovanje, obstoječe iz dveh sob in toaleta na 58. cesti East pri Mihaelu Birtiču in njegovi ženi. Tu sem imel svojo spalnico in delavno sobo ter svoj lastni uhod, svojo kurilno napravo. Bil sem tako čisto sam za se in nemoten. Vsak teden mi je Birtičeva žena enkrat pospravila stanovanje. Za stanovanje, kurjavo in to pospravljanje sem plačal na teden 7 - sedem dolarjev -, kar je bilo sorazmerno zelo poceni.

K Birtiču na 58. cesto sem se preselil v sredo 7. junija 1950.

Od tu sem šel vsako jutro maševat k sv. Vidu, od tam k sestri na 69. cesto k zajtrku, tam sem dobil svoj lunch, ki sem ga vzel seboj, zvečer sem pa zopet premeril 11 blokov po St. Clairu od 58. do 69. ceste k večerji. Pozimi je bilo to včasih zelo neprijetno romanje in tudi utrudljivo v snegu, dokler niso bili hodniki očiščeni.

Neprijetno mi je bilo zlasti, kadar je sestra zbolela, če je šla v bolnišnico ali kam na izlet. Tako sem med tem časom bil na hrani kak dober teden pri prof. Lipovcu.

Sestri sem bil gotovo v breme, dasi ona tega ni nikoli pokazala.

Kaj naj naredim? O tem sem pogosto premišljal. Obhajale so me misli, da bi se vrnil v Avstrijo, ali si poiskal kje drugod kakega mesta. Toda drugod ni bilo mogoče v Ameriki dobiti kakega mesta za me, ker sem prestar,

ker ne znam angleško dovelj. Zelo sem napravil napak, ker se nisem že od pričetka pričel učiti angleščine z vso silo...

Večkrat me je kdo vprašal, zakaj ne stanujem v župnišču pri Sv. Vidu. Vedno sem odgovarjal, da pač v župnišču nimajo prostora dovelj, da je tam že eden in sicer g. Jože Godina. Bil sem tudi sicer prepričan, da res Ponikvar nima prostora v župnišču, da bi še koga sprejel, dokler nisem prišel 1.1.1953 v župnišče in videl, da je tam dovelj prostora. Ko sem enkrat čul, da se je prej župnik Ponikvar izrazil, da me ne bo redil, bi ne bil rad prišel v župnišče, tudi če bi me bil povabil. Nikdar ne bi bil rad komu v napotje ali v breme.

V župnišču pri Sv. Vidu so bile poleg tega tudi neprijetne razmere. Med župnikom Ponikvarjem, ki je bil nekoliko čudaka, in njegovimi kaplani je vedno vladalo neko napeto - toda ne sovražno - razmerje. Jože Godina, tudi begunski duhovnik, je imel silno težak položaj. Z župnikom Ponikvarjem se je sicer dobro razumel, toda kaplan Baraga pa niti govoril ni več z njim.... V take razmere bi mi bilo zelo neprijetno priti... Tako torej nisem imel kakega poželjenja, da bi prišel v župnišče, tudi če bi me bil Ponikvar povabil.

Ko sem šel nekoč obiskat Gabrovška Franceta, ki je bil prej tudi gost v župnišču pri Sv. Vidu, mi je župnik Ponikvar sporočil, da naj ga v njegovem imenu pozdravim. Ko sem to Gabrovšku omenil, se je ironično nasmehnil: "Zdaj me pozdravlja, od tam me je pa preč spravil..."

Hvaležen pa moram biti mons. Ponikvarju, da mi je dal vsak delavnik intencijo, peto mašo, za kar sem prejemal vsaki dne 4 dolarje. Ko sem prejel intence, sem pričel polagoma plačevati sestri oziroma svaku hrano in vračati denar, ki sta ga pkačala za mojo vožnjo. Svak in sestra nimata kakega posebnega premoženja, bilo bi od mene nelepo, če nim ne bi povrnil stroškov, ki sta jih imela z menoj. Ugotoviti pa moram, da sta oba, svak in sestra, bila proti meni vedno darežljiva, naravnost šarmantna, enako tudi vsi njihovi otroci. Vsi so bili do mene vedno ljubeznjivi, za kar jim bom vedno hvaležen. Skušal sem torej svaku povrniti stroške za vožnjo in za hrano, dasi on ne sestra nista tega nikdar zahtevala od mene.

Obračun : Do 2. aprila 1950 sem svaku v raznih zneskih plačal oziroma povrnil 250 dolarjev, 20. aprila 50 dol., 6. maja 5. , 19. jun. 50\$, 1. avgusta 40\$, 31. avg. 50% , 3. okt. 45 \$, 1. nov. 40 \$, 4. dec. 35 \$, 23. dec. 50 dolarjev. V letu 1949 in 1950 sem tako plačal za hrano in vrnil denar za vožnjo v skupnem znesku 650 dolarjev.

Če sem bil kdaj nekaj časa odsoten, sem tisti mesec plačal za hrano nekoliko manj.

Leta 1951 sem plačal : 2. jan. 45 dolarjev, enako P.marca in nato vsak mesec po 45 dolarjev. Leta 1952 in 1. 1953 pa sem mesečno dajal sestri oziroma svaku po 50 dolarjev mesečno.

Leta 1950 sem pričel opazovati pri domači duhovščini pri Sv. Vidu vedno večjo hladnost, ki si je nisem mogel razložiti. Slovenski begunci smo imeli prve mesece vsak mesec skupni sestanek v dvorani šole pri Sv. Vidu, kaplana ni bilo nikdar tja. Kmalu so vsi begunci dobili utis, da oba kaplana pri Sv. Vidu ne gledata rada beguncev in posebno ne njih organizacije.

Začuden sem poslušal pripovedovanje svoje sestre, ki mi je pravila, da je šla nekoč radi mene k Francu Gabrovšku v župnišče in ga je nagovorila "gospod monsignor". Gabrovšek pa jo je hitro prekinil in ji rekel : " Bog vari komu povedati, da sem jaz monsignor ". Čemu to ? Pač ni hotel vzbujati ali netiti to, kar imenujemo invidiajclericalis...

Opazil sem kmalu, da duhovnikom, zlasti kaplanoma pri Sv. Vidu, ni po volji, da zbiramo mlade fante in dekleta k sestankom. Imeli smo fantovsko in dekliško zvezo in mesečne sestanke z njimi, kjer sem navadno jaz kaj povedal mladim ljudem. Proti temu pa se je pričela agitacija od begunske strani, češ, da je to Katoliška akcija, od strani "starih naseljencev" pa se je vse to gledalo kot neka posebnost, kar jim ni ugajalo... Neka napetost je vedno bolj naraščala. Tako smo bili končno primorani, da smo opustili te fantovske sestanke in dekliške. Mladina se nam je razgubila in pričela za-

hajati

na razna plesišča in zabave.

Med tem časom pa je neenkrat nastala po vsej okolici Sv.Vida govori- ca, da so slovenski begunci pobirali s polo podpise za clevelandskega škofa, ki naj bi ga prosili v tem spisu, da bi odstavljal župnika Jerne- ja Ponikvarja in nastavljal za župnika škofa dr. Gregrija Rožmana in mons. Škerbca pa za kaplana. Bedasti govorici smo se smejali, ker noben pamenten človek ni mogel verjeti v resnost take govoriče. Toda naivni sta- ronesaljenci so pa mnogi verjeli tej neresni čenči. Pričela se je gonja proti beguncem, da ti hočejo ukrasti starim župnijo (faro). K vsemu temu sem seveda le molčal in niti verjeti nisem mogel, da bi kak duhovnik vse to smatral za resnično.

Nekoč pa mi pove sestra, da je prišel k njej Franc Bradač, mož njene hčerka Zofije oziroma moje nečakinje, in da je prišel ogorčeno go- voriti, kaj da dala stric, da spravlja preč zaslužnega župnika Ponikvarja, da je v zvezi s pobiranjem podpisov i. t. d. Da se je glede tega župnik in mons. Ponikvar pritožil pri njegovem bratu, trgovcu pri Sv. Vidu, da begunci pobirajo podpise proti njemu...

Zdaj sem imel dokaz, da duhovščina pri Sv. Vidu verjame te čenče. Že drugi dan nato grem v župnišče, mons. Ponikvarja dobim pred župniščem in mu pravim:

"Gospod monsignor, ali vi res verjamete v resničnost tiste čenče, da begunce pobirajo podpise proti vam in da bi prišel sem naš škof za župnika in jaz za kaplana?"

Mož je bil v zadregi in je nekaj momljal, kakor da to ni res.

"Monsignor, Vi ste to trdili napram Bradaču, da mi rujemo proti vam, torej vi to verjamete to izmišljotino. Kdo je to pravil, kdo naj bi pobiral podpise?"

"Jaz ne vem nič, to ve Baraga -kaplan-, njega vprašajte."

Takoj grem v župnišče, kjer dobim kaplana Franceta Baraga v pisarni.

"Gospod Baraga, vi verjamete, da begunci pobirajo neke podpise proti žmonsignoru Ponikvarju in da bi prišel sem za župnika menda naš škof in jaz za kaplana."

"Ja, to je resnica, taki podpisi se pobirajo."

"Če je to res," nadaljujem - "potem mora biti kaka oseba, ki to pobira, in pa nekje so morali pobirati, torej kdo pobira in pri komu se je to pobiral?"

"Tega pa ne povem" je bil odgovor.

"Vi ste dolžni to povedati, da mi primemo za ušesa onega, ki je ali bi pobiral take podpise, če pa to ni res, da popravimo krivico."

"Tega ne bom povedal", je bil odgovor, zelo neprijazen.

Prišel sem nato preiskovati, kje bi nastala ta histerična govoriča, kmalu sem dognal, da si je vse izmislila neka histerična gostilničarka. Kmalu nato sem jo prijel radi tega kar na ulici St. Claira. Ženska se je sem in tja nekaj motovilila, češ da je to res. Ko pa sem jo vprašal: "Kdo je iskal podpise, pri kom?", je pa umoknila.

Tiste dni je tedanji župnik pri Mariji Vnebovzeti mons. Hribar Vitus prišel v kuhinjo, kjer sta bili njegova nečakinja in sorodnica- begunka Francka Krničar. Hribar prične nekako tako le:

"Torej fak je ta mons. Škerbec, faro pri Sv. Vidu razbija..."

Tu je pa vzrojila Francka in mu jih je našetla: "Kako morete kaj takega trditi, ko to ni res, ko je vse le izmišljeno. Kakšni duhovniki pa ste tu.....itd."

Hribar na to: "Rupar mi je to povedal..."

Ko sem o vsem tem izvedel, sem pisal kaplanu Ruparju, bivšemu lazaristu, misijonarju na Kitajskem, ki je prišel sem, kaj je rekel njegov župnik Hribar, da je dolžan to preklicati...itd.

Rupar mi je odgovoril, da je rekel Hribarju le, kaj ljudje govore o tem..."

Rupar in Baraga sta velika prijatelja....

5

S čim naj bi bil razbijal faro pri sv. Vidu? Edino to jih je najbrž bodlo v oči, da sem prihajal na prošnjo k sestankom fantom in deklet, kjer sem jih skušal moralno okrepiti proti nevarnostim tujine.

Ker je bilo polno intrig od strani naprotnikov Katoliške akcije proti fantovskim sestankom in ker se je zdelo, da ti sestanki niso povšeč duhovščini, se je vsa ta organizacija opustila. ~~Če bi z mladino hodil na veselice in morda celo na plasne prireditve, bi "ne razbijal farne edinstvi", ker pa smo skušali mladino obvarovati pred moralnimi nevarnostmi... se je pa morda ravno to smatralo kot "razbijanje fare."~~ Direktnega dokaza za to pač nimam, vendar pa se mi dozdeva, da so mogli samo te sestanke smatrati kot "razbijanje fare."

Ko sem prišel v Cleveland, sem šel čez par dni skupno z nečakom Edumundom Turk na škofijo, kjer sem se predstavil škofu Hobanu. Prijazno me je sprejel. Prosil sem za iurisdikcijo. Škof je odgovoril, da mora za mojo iurisdikcijo prositi župnik, kjer stanujem. To sem povedal župniku Ponikvarju, da bi dobil za me iurisdikcijo. Toda tega ni storil. Pogosto so prišli po maši k meni ljudje s prošnjo, da bi jih spovedal, a nisem mogel, ker nisem imel iurisdikcije. Če sem šel kam pomagat v kako drugo župnijo, je moral vedno tamkajšni župnik le za tisti čas prositi za me iurisdikcijo. Nekoč je prišla po moji maši v zakristijo žena, ~~mnaga~~ stara ka in prosila, da bi jo spovedal. Maševal sem navadno ob 9, uri. Povedal sem ji, da nimam pravice spovedovanja in da je ne morem spovedati. Začudila se je in je rekla: "Prišla sem 60 milj daleč (blizu 100 km), da bi spoved opravila, ker pri nas nimamo slovenskega duhovnika... angleško pa ne znam. Ali bi me kdo drugi izpovedal?"

Dvomim, da si je upala iti nato v župnišče prosit spovednika.

Med šolsko mašo ob 8.30 sem navadno molil v zakristiji in čakal, da sem nato maševal. Večkrat so prišli otroci med mašo s prošnjo, da bi jih spovedal, a jih nisem mogel. Šele potem, ko je prišel k Sv. Vidu novi župnik Baznik, sem nekako oktobra 1953 dobil iurisdikcijo za spovedovanje.

V ilustracijo razmer naj navedem sledeči dogodek:

Dne 4. avgusta sem prišel v župnišče k sv. Vidu zvečer nekako pred 10. uro in sem se ustavil v župni pisarni pri g. kaplanu - tudi beguncu Jožetu Varga. Med razgovorom mi je g. Varga povedal sledeče:

14
92

"Kmalu potem ko sem prišel sem lansko leto (proti jeseni) mi je uradnica v župnijski pisarni Eleonore Karlinger pripovedovala sledeče: "Kmalu potem, ko je prišel Škerbec sem, je nekoč mogočno prišel v župnijsko pisarno in od mene zahteval, da naj mu razkažem župnišče, da se bo prepričal, če res v župnišču ni prostora za njega...."

Bil sem konsterniran ob tem pripovedovanju, ki je popolnoma izmišljeno. Nikdar nisem s Karlingerjevo niti besede govoril o tem. V župnišče sem prišel od začetka nekaj mesecev le vsake 14, dni sem prišel k kakemu kaplanu k spovedi. S Karlingerjevo sploh ne vem, če sem kdaj kaj govoril drugega kot dober dan in par brezpomembnih fraz. Župnišča sem se ogibal, da ne bi vznemljal mnenja, da želim proti tja na stanovanje. Sploh niti nisem vedel, da je v župnišču še več sob praznih na razpolago, dokler nisem prišel dec. 1953 stanovat v župnišče. Še ko me je potem povabil novi župnik na stanovanje v župnišče, sem mu izjavil, da nočem priti tako, da bi se zdelo kot da nekako jaz odjedam stanovanje g. Godini. Tudi če bi me bil ~~monks~~ Ponikvar povabil, da pridem na stanovanje v župnišče, bi se bil morda pomišljal priti v take razmere. Da bi pa zahteval, da mi razkažejo župnišče, da ugotovim, če res ni prostora za me, je pa čisto navadna histerična izmišljotina.

Kot rečeno odločno odklanjam, da bi bil kdaj zahteval od Karlin-
gerjeve, da mi razkaže župnišče, če res ni prostora za me.

Morda pa sem kdaj v šali - pravim morda - dasi tega se ne spomin-
jam, » rekel, da sem prišel, pogledat, če imajo kaj prostora za me,
ker sem se hotel v šali norčevati iz tedanjih razmer v župnišču -- in morda
pravim - morda... je Karlingerjeva zasukala to tako, kakor prej povedano.

6

V ilustracijo naj navedem še to:
Nekoč, mislim, da je bilo l. 1953.- je prišla vsa ogorčena neka ženska k moji sestri in se pri njej pritoževala, da sem jaz govoril, da je ona --kurba.

Ko so pred 30 in 40 ali 50 leti prihajali naši izseljenci sem v Cleveland, so jih počestni fantalini obmetavali s kamenji in blatom, pozimi pa s kepami in ledom.

Nam beguncem se godi sedaj podobno od naših slovenskih ljudi. Nevoščljivost, ljubostumnost in histerija nam je napravila dosti bridkosti.

Očitek "da razbijam faro" sem si pa morda "zaslužil" z dvema ali tremi poročnimi zadevami. Principijelno odklanjam razne prošnje, da bi poročil kak begunski par, če ni ravno kakih posebnih ozirov; da pa vladajo tu tako malenkostne razmere, si pa nikdar nisem mogel misliti, ker v starem kraju tu sploh ni bilo vprašanja. Zdi se mi, da tudi tu drugi duhovniki lahko dobe pooblastilo za poroko kakega para, le za begunske duhovnike to ne velja.

Leta 1950 se je pri Sv. Vidu poročila nečakinja mojega svaka Olga Centa, učiteljica. Prosila me je, da bi jo jaz poročil. Opozoril sem jo, da mora ona sama dobiti od župnika Ponikvarja pooblastilo za me, da jo morem poročiti. Povedala mi je, da je že govorila s Ponikvarjem in da je nekako izjavil, da jo lahko poročim. Meni ni Ponikvar ničesar rekel, jaz pa nisem hotel ničesar omenjati, da se ne bi zdelo, da jaz nekako želim poročiti ta par. Nisem vedel, da mora imeti vsak duhovnik v Združenih državah od sodišča dovoljenje, oziroma pooblastilo, -license (~~lajsons~~), da more tudi za državni sektor veljavno poročati. Ponikvar mi tega ni povedal. Po vsej verjetnosti si je mislil, da itak ne morem poročati, ker nimam license. Slučajno pa je nevesta Olga Centa bila dobro poznana s škofijskim kanclerjem monsg. B. Tega je vprašala, kako je s to zadevo, pa ji pa razložil, da moram imeti od sodišča license in da bo on vse pripravil, da dobim to pooblastilo. Res sva šle nekoč z Olgo na škofijo, dobila tam potrebna potrdila in nato sva šla na sodišče, kjer sem dobil listino, da imam pravico poročati v Ohio. Vse to sem nato povedal Ponikvarju, da imam od sodišča license in ga vprašal, če mi bo dal potrebno delegacijo za poroko. Nekaj je mrmral, da nisem razumel, ali ja, ali ne. Šele par dni pred poroko, sem ga odločno vprašal, če mi da ali ne potrebno pooblastilo in tedaj je rekel, da seveda...

Toda Ponikvar ni bil tisti, ki bi bil proti temu, da bi jaz poročil kak par, pač pa je bilo po vsej verjetnosti drugo ozadje.

Čez nekaj mesecev nato me prosi M. Likozar, da bi jo poročil. Jaz sem jo opozoril, da je to za me neprilичno, da se mi zdi, da tu ne vidijo radi, da kdo drugi poroča, če pa to dovoli župnik, jo bom pa seveda z veseljem poročil, toda štolnino za poroko mora plačati župniku, jaz ne vzamem ničesar. Šla je v župnišče in vprašala kaplana Baraga, če bi jo mogel jaz poročiti. Baraga ji je odgovoril, da je to nemogoče... Likozarjeva je pa prišla v župnijo z dežele nekaj tednov prej in se še ni vpisala v župnijo pri Sv. Vidu. Ko je to zvedela pri Baragi, da je "nemogoče", da bi jo Škerbec poročil, je šla lepo k župniku, kjer je prej stanovala in ga prosila, da bi ji dal odpustnico, da se poroči v Clevelandu v župniji, kjer stanuje ženin, to je pri Sv. Lovrencu. Dotični ivki župnik ji je brez vsakega ugovora izstavil to odpustnico, ki jo je nesla v župni urad pri Sv. Lovrencu, k mons. Omanu in ga prosila, da bi jo smel jaz tam poročiti, kar je župnik mons. Oman dovolil brez najmanjšega ugovora. Tako se je ta poroka lepo vršila pri Sv. Lovrencu mesto pri Sv. Vidu... Seveda smo se na račun tega -smejali in zabavali.

Nato me je prosilo še nekaj begunskih parov, da bi jih poročil, pa sem vedno to odklonil, da ne bi vzbujal misli, da "faro razbijam."

Oktobra 1953 pa se je imel poročiti pri Mariji Vnebovzeti v Collinwoodu moj prijatelj in dijak iz nekdanje Marijine kongregacije, ki sem jo vodil v Ljubljani, ing. Sluga Bohuslav. Prosil me je, da bi ga

7

poročil. Pōjasnil sem mu, da najbrž ne bi bilo oportuno, če bi ga jaz poročal, da sem imel radi tega nekatero težavo, naj ga kar poročā duhovniki pri Mariji Vnebovzeti. Nato je sklenil Sluga, da se pelje s svojo nevesto k frančiškankom v Lemont, da bi ga tam poročil njegov prijatelj. Ko pa je pisal k frančiškankom v Lemont, da bi se rad tam poročil, so mu odgovorili, da škofija ne dovoli, da bi se kdo mogel tam poročiti pri njih. Zdaj ni ostalo Slugi drugega kot, da se poroči pri Mariji Vnebovzeti in gre v župni urad tja, da bi bila to in to soboto tam poroka. Toda med tem časom je bilo pa že tam toliko poročnih maš isti dan, da ni bilo več prostora za njegovo poročno mašo. Vprašal je torej, če bi se mogel poročiti pri Sv. Vidu. Brez nadaljnega lahko, mu je bilo odgovorjeno in je prejel potrebne listine za poroko pri sv. Vidu. S temu je odšel k sv. Vidu in tu prosil, da bi ga smel jaz poročiti. Hm... Tisti dan so bile tu pa že vse maše oznanjene in ni bilo več prostora za kako poročno mašo, župnik pa je dovolil, da smem izvršiti jaz poroko. Vse to mi pride povedat ing. Sluga. Zadeva mi je postala neprijetna, kar slutil sem zopet, da bo zopet kaka zamera. Ker pa je ing. Sluga in to sedaj brez moje vednosti že dobil od župnika Baznika pooblastilo, da ga smem poročiti, sem omenjal, da bi bila možna poročna maša, če bi odstopila Milica Žonta mašo, ki je bila ta dan oznanjena za njo njenega brata. Ing. Slugo spremim k Žontovi, da bi jo naprosil glede tega. Ta je bila pripravljena odstopiti mašo na ljubo poročni maši. Naročili pa smo ji, da mora ona povedati v župni pisarni, da je prostovoljno odstopila svojo mašo, da se lahko vrši poročna maša. K nesreči je pa Milica Žonta naprosila Romana Švajgerja, naj on sporoči to v župno pisarno. Švajger je v nekaki šali ali drugače ne vem, telefoniral v župnišče, da "torej ~~potem~~ v soboto ne bo maše za Žonta Rafkota." Morda se je kaj v šali tudi pritoževal, tega ne vem. Toda zdaj je nastal ogenj v strehi. Ko pride drugi dan ~~mislim~~ ing. Sluga v župno pisarno, da končne vse uredi glede poroke, ga je sprejel kaplan Viktor Tomc in nad presenečenim ženinom se je sedaj vlila ploha pritožb in vpitja, da Škerbec posega v župnijske zadeve, da nima za to nobene pravice, da bo šel on - Tomc - na škofijo, ker bo vse to povedal itd.. Ing. Sluga sploh ni mogel priti do besede, da bi zadevo pojasnil. Končno se je Tomc izkričal in Sluga mu jih je napovedal: "Kakšni duhovniki pa ste, da greste to meni praviti o svojem kolegu, kaj imate vi duhovniki med seboj, mene ne briga, toda zadeva z mašo je pa čisto drugačna..." in mu je nato pojasnil, kako je bilo vse glede maše, da se jaz nisem nič vtikal, da sem ga le peljal k Žontovi, da jo je on naprosil, če bi bila pripravljena odstopiti mašo za tisti dan....

Drugi dan sem poročil ing. Slugo, toda intenco sem vzel za Žonta, ne pa za poročni par.

Taki slučaji dovelj jasno označujejo vse razmere. Ne da bi prej vprašal, se v neki histeriji razburi in obsoja celo pred laiki, da razbijam župnijo, da se vtikam v župnijske posle... Takoj grozi, da me bo šel naznanit na škofijo, ne da bi se prej količkaj informiral...

Za zabavo še to, kar tudi ilustrira vse obnašanje.

Ko sem prišel k Sv. Vidu, sem ~~vprišal~~ vprašal župnika Ponikvarja, če naj ob nedeljah molim po maši 3 zdrave Marije in druge molitve, ki jih v Evropi izpuščamo v smislu rubrik, če je pri maši petje in pridiga. Odgovoril mi je, da lahko naredim, kakor hočem. Radi tega nisem po maši ob nedeljah, kadar je bilo petje na koru, nikdar molil teh molitev. Dokler je bil živ Ponikvar, mi ni nihče ničesar rekel radi tega, ~~da~~ sem slutil, da kaplana godrnjata radi tega. Ko pa je prišel novi župnik, me je pa nekoč prav sirovo napadel radi tega kaplan Tomc pred novim kaplanom Vargom, da nočem vbogati i. t. d. Prišel je kar vpiti v zakristiji nad ~~me~~ moj. Jaz sem mu mirno odgovarjal, da je to v smislu rubrik, nisem pa mu hotel povedati, da sem imel za to od župnika dovoljenje. Te molitve po maši so mu bile vedno trn v očeh. B. la je zopet nedelja nekoč meseca junija 1954. Imel sem zopet mašo ob 11.30 in na koru je pel moški zbor, Tomc je bil v zakristiji in je čul, da nisem molil treh zdravih ~~arij~~ arij po maši. Ko pridem nato k kosilu,

20 ~

se je pri mizi kaplan Tomc glasno zopet razburjal radi tega. Ko se vsedem nato poleg njega, ga potrpljam po rami in mu pravim: "Gospod Tomc, kaj se pa razburjate zaradi take malenkosti, ko se ni treba prav nič razburjati. Zadeva je čisto enostavna. Jaz sem imel od prejšnjega župnika Ponikvarja dovoljenje, da opuščam te molitve pa taki maši, vče bo ~~be~~ sedanji župnik odredil, da naj molim te molitve, jih bom pa molil in če bo zahteval da molim en roženkranc, ga bom pa tudi molil.. Zākaj bi se torej raburjali, ko ni prav nič treba."

Utihnil je.

Čez par tednov nato mi je rekel župnik v zakristiji: "Zdaj bomo molili po maši ob nedeljah te molitve, če bo čas za to."

Jaz: "O kej.." In zdaj molim tiste molitve pri nedeljskih mašah. Zdaj je upam le še "Zdrava Marija", ki jo molim jaz in ki draži Tomca. Ko se je namreč razhudil, da nočem ubogati ob prihodu Varge sem, se je krāgal, da molim "Zdrava Marija" mesto "češčena Marija.. Varga seveda uboga, da moli zdaj češčena Marija mesto, zdrava Marija... Župnik Baznik je najprej, ko je prišel k sv. Vidu, molil pravilno, kakor molijo pri sv. Lovrencu: Zdravo Marijo, pa so kmalu kaplani Baraga in Tomc vplivali--se zdi, da ta dva-, da je opustil zdravo Marijo in se oprijel "češčene Marije.. kar je med begunci povzročilo nekoliko veselga nasmeha... Tomc trdi, da je češčena Marija nekako po pravu navade tu uzakonjena.. Ko je tovariš Varga omenjal to pri Sv. Lovrencu, se je mons. Oman nasmehnil in je rekel: "Mi-duhovniki ustvarjamo navade... Mi se držimo tega, kar je v obredniku." Edino v župnišču mons. Omana se počutim kot doma, ker tam veje iskrenost in bratovska duhovniška ljubezen....

7. julija 1950 sem se udeležil zleta v Lemont, vozili smo se skupno z autobusom. Odhod v petek 7. jul., ob 11. uri iz Clevelanda, vrnili smo se v ponedeljek zjutraj ob 4. uri.

21. decembra - ponedeljek - 1953. sem se preselil na povabilo župnika Louisa Baznika v župnišče, svoje stvari pa sem prenesel popolnoma vse iz prejšnjega stanovanja na cesti 58 E - dne 26. dec. Par dni pred preselitvijo mi je župnik Baznik omenjal, da me sprejme v župnišče popolnoma brez plačno, to se pravi, da bom imel prosto hrano in stanovanje, kar je za me zelo velika dobrota.

Tako sem lahko opustil pisanje člankov pri Ameriški Domovini.

Morda nekako poldrugo leto sem pisal uvodne članke za Ameriško Domovino po smrti Jakoba Debevca. Dva ali tri članke sem napisal vsak teden in za to mi je dajala Mary Debevc tedensko lo dolarjev. Ker sem porabil skoro vse, kar sem prejemal za intence, za hrano in stanovanje ter tekoče potrebščine, mi za drugo skoro ni ostajalo nič, zato mi je onih lo dolarjev tedensko prišlo prav. Zdaj pa tega več ne potrebujem, kar imam prosto stanovanje in hrano v župnišču. Bilo je pa to ravno pravi čas, da sem prišel do tega. Trije članki na teden so mi šli na živce. Premišljati, kaj bi napisal, čitati razne knjige in časopise, da je bilo mogoče kaj napisati, vsa ta skrb mi je šla na živce, da sem čutil vedno bolj nekak pritisk na srce... Treba je bilo to izpreči... Članke pri A.D. sem podpisoval s črko M večinoma.

V petek 2. julija smo se ob 8. uri zj. odpeljali v Lemont na kongres Marijin kongres in praznovanje škofovega srebrnega škofovskega jubileja: škof dr. Gregorij Rožman, mons. Oman od Sv. Lovrenca, Matija Jager, ki je vozil in moja malenkost. V ponedeljek 5. julija je imel škof pri votlini tam svojo jubilejno mašo, jaz se pa pridigal. V sredo zjutraj smo se odpeljali iz Lemonta nazaj v Cleveland.

14. julija je imel na dan svoje posvetitve škof Gregorij Rožman pri Sv. Lovrencu tiho mašo, ki so se je udeležili mnogi in prejeli za njega sv. obhajilo. Po maši je bil skupni zajtrk v dvorani pod cerkvijo, kjer so govorili razne napitnice: Oman, Odilo, nečak Omanov, neka Marinko in moja malenkost. Škofu sem želel, da bi se še kdaj vrnil k svoji čredi, da bi ga pozdravil veliki zvon sv. Nikolaja in da bi še govoril nabiti cerkvi v stolnici v Ljubljani. Če pa to ne bi bila božja volja, če Bog hoče,

9

da umremo v tujini, pa smo tudi toliko junaki, da k temu rečemo: Naj se zgodi božja volja, če je to v čast Bogu in slavo kat. cerkve.

Škof je nato v zaupljivem govoru izjavil povedal, kake občutke je imel na dan posvetitve za škofa. Ko je kasneje se preselil v škofijo in ga je na stopnicah spremljal škof dr. A. B. Jeglič, mu je je ta rekel: "Poglejte, kako lepo hišo nama je Bog dal v svoji dobroti..." Škof dr. Rožman pa mu je odgovoril: "Jaz imam občutek, da bom dosti sreče doživel v tej hiši in da tu ne bom umrl...." Jeglič nato: "Vi ste pa nehvaležen, nehvaležen..."

Škofa dr. G. Rožmana se zdi se vedno spremljale slutnje in vsem gorju, ki je prišlo. Tudi med vojno se je večkrat tako žžražal. Ko sem nekoč prišel med okupacijo k njemu po prvem nastopu slovenskih domobrancev v Ljubljani, ko so defilirali v uniformah po mestu, sem izrazil nad tem svoje veselje pred škofom, ta pa mi je rekel: "Od teh bo malo ostalo živih..." Včasih so mislili, da je škof prečrnogled, pa se je kasneje izkazalo, da je imel pravilne slutnje....

V begunstvu moramo vsi občudovati njegovo ponižnost in potrpežljivost. V tem nam je vsem beguncem krasen zgled. Nikdar se ne pritožuje niti najmanjše ne nad raznimi ponižanji, ki jih je moral tekom begunstva dosti prenesti... Zdi se, da je v prenašanju križev, zlasti ponižanj, heroično velik.....

6. avgusta 1954 je prišel zvečer na obisk Jože Pirc, kaplan iz Californije, ki je včasih vodil v taborišču Spittal karitativno pisarno. Med razgovorom mi je omenjal, da se je pred njim pritožil župnik Matija Jager pri Mariji Vnebovzeti, da "imava župnik Mrkun in Škerbec svojo politiko..."

Najbrž bo zopet kje v ozadju kaka histerična intriga....

Pričakoval bi, da mi bo Jager povedal iskreno in v obraz, če se mu ne zdi kaj prav pri meni, ali če čuje kako intrigo... Mesto meni se pritožuje pri drugih...

Res pa najboljše volji ne vem, kako politiko bi jaz vodil, ki bi mu ne bila prav. Nikamor ne grem, nikamor se ne vtikam, v nobeni organizaciji - razen pri Slov. kat. starešinstvu - nisem, zdaj tudi nič več ne pišem člankov v Ameriško Domovino, kakšno politiko naj vodim? Čepim le v svoji sobici, molim, berem, pišem brošure proti komunizmu in svoje spomine, kje naj pač bila kaka moja "posebna politika.?"

Poroka Gregorec Anton in Malka Povirek. Že pred kakimi 8 tedni ali še prej me je prosil Gregorec Tone iz Girarda, da bi ga poročil septembra v Collinwoodu. Povedal sem mu, da je to za mene neprilичno, ker duhovniki tu ne vidijo radi, da begunci poročamo, naj ga le poroči kak duhovnik tam, saj je vsejedno, kdoga poroči. "Ne, jaz želim, da naju vi poročite. Bom šel k župniku Jagru prošit, da da dovoljenje..." Jaz nato: "Če bo župnik Jager rad dal dovoljenje --, kar dvomim, potem bom z veseljem poročal, toda ti moraš prej plačati pri Jagru, kar je treba za poroko, ker nočem komu glede tega kaj škodovati..."

V soboto, dne 4. sept. sta prišla oba Gregorec in njegova nevesta v župnišče k Sv. Vidu. Ko se vsedeta, začne Gregorec "Vi ste prav imeli. Šel sem k župniku Jagru in ga prosil, dabi me vi smeli poročiti, pa je odgovoril, da je to nemogoče, da celo kaplanom ne dovoljujejo župniki porok.."

Smejal sem se naveda seveda. Isti dan so bile tam tri poroke in sta dve izvršila njegova kaplana... Sem k sv. Vidu je pred kratkem prišel poročat od sv. Lovrenca kaplan Baraga, ki je svoj čas tudi rekel, da ni mogoče, da bi jaz poročil Likozarjevo... Torej vsem drugim je mogoče, le begunskemu duhovniku ne.... V soboto, dne 11. sept. je nato župnik Jager poročil Gregorca in nevesto Malko.

13. sept. so skrivaj tiskali v kleti vabilo za inštalacijo novega odbora Marijine družbe pri Sv. Vidu.. Častna gosta sta natipkana župnik Bazhik in kaplan Tomc, dočim Vargo, ki je reden kaplan, niso povabili. V prilogi je dotično vabilo.

10

Da bo smešnost še večja, je kaplan Tomc natiskana vabila nekam skrila, da jih ne bi videl tovariš Varga, ki pa je našel par vabil v košu za odpadke, kamor jih je vrgla tipkarica. Popoldan sta namreč delala kaplan Tomc in tajnica Karlinger vabila. Zvečer je odšel kaplan Tomc ven in se ni dolgo vrnil domov. Med tem časom pa je prišla ob pol 10. uri zvečer v pisarno nova prednica Marijine družbe po vabila za slavnostni diner, a g. Varga jih ni mogel izročiti, ker ni vedel, kam jih je Tomc skrila ... Do pol enajstih zvečer je čakala dekleta na vrnitev g. Tomca, ki ga še ni bilo, nato je odšla domov brez vabil.... Varga bi ne smel videti vabil... Od srca sva se smejala z g. Vargom temu malenkostnemu postopanju.

1955.

7. januarja se je priselil k Sv. Vidu od Marije Device v Collinwoodu g. kaplan Viktor Cimperman in od tu je bil prestavljen k Sv. Kristini kaplan Viktor Tomc.

Kaplan Viktor Cimperman napravil je odličen utis, prijazen, resen in korekten duhovnik, zdi se, da ima podobne lastnosti kakor mons. Oman. Upam, da ga kaka histerična ženska ne bo kaj nahujskala in da ne bo predal kaki ljubosumnosti, ko ni najmanjšega vzroka za njo.

Kakor je prej vodil kaplan Tomc vse farne organizacije, tako je g. župnik poveril njih vodstvo sedaj novemu kaplanu Cimpermanu. G. Varga nima nobene župnijske organizacije....

Sredi oktobra 1954 je prišel k Sv. Vidu g. Matija Nemec, begunski duhovnik mariborske škofije, ki je pribežal šele 1. 1948 iz Jugoslavije. Tu ga je sprejel škof v Floridi, ker pa radi posledic nemškega KZ in svojega bega iz domovine, ko je januarja preplaval reko Muro, ni mogel prenašati vročine v Floridi, je dobil lani v poletju priliko, da je nadomestoval na severu 4 mesece nekakega irskega župnika in je dobil od škofa v Floridi pismeno dovoljenje, da si lahko poišče drugega škofa.

Povdarjati moram lepo potezo našega župnika Baznika, ki je radevolje sprejel v župnišče na stanovanje in hrano tega dobrega begunskega duhovnika. Tudi to naj povdarim, da župnik Baznik z veliko gostoljubnostjo sprejme vsakega slovenskega begunskega duhovnika, ki se oglasi v našem župnišču. V poletju prihaja zelo dosti duhovnikov sem, begunskih in drugih, a so vsi zelo gostoljubno sprejeti.

Gospod Nemeč je pravil, da mu njegov prvi župnik v Floridi za en mesec sploh ni plašal mesečne plača...da je tam pogosto stradal...pa je molčal in se ni pritožil radi tega na škofiji.

Zanimivo zgodbo je pravil že parkrat g.Varga, kaj je doživel na svojem prvem kaplanskem mestu v USA v Fairportu pri župniku, ki je Madžar, znan kot strah kaplanov.

Nekoč sta sedela pri mizi opoldan. Altarno društvo je prirejalo takrat neko prodajo klobas, kar bi prišlo čistega, bi bilo za župnijo. Pozvoni telefonom in g.Varga gre k telefonu. Neka ženska je vprašala, kje bi se dobile te klobase, oziroma kje naj jih naroči, da bi rada 30 funtov kupila. Varga vpraša župnika pri mizi: "Kje se lahko naroče te klobase?" Župnik: "Pri oltarnem društvu." Varga: "Kje stane prednica oltarnega društva in katera je številka njenega telefona?" Župnik: "Klobase se naroče pri oltarnem društvu." Varga ponovno vpraša: "Kateri je naslov predsednice oltarnega društva?" Župnik: "Klobase se naroče pri oltarnem društvu." Varga: "Oltarno društvo nima ne svojega stanovanja in ne svojega telefona." Pa je rekel nazaj v telefon, da se naroče klobase pri oltarnem društvu in zaprl telefon. Ko se je vsedel nevoljen k mizi, mu je rekel župnik: "Don't be too smart...to your own good.." "ne bodi preveč pameten v svoje lastno dobro. To je tipično. Pri mnogih Amerikancih vzbuja to nevoščljivost in ljubosumnost, če zlasti kak tujec ali priseljenc in še posebno če kak begunec pokaže, da je smart-prebrisan..."

Že več beguncev mi je to pravilo, da v tovarni ne smejo pokazati, da znajo kaj več kot drugi delavci, ker jih potem šikanirajo. Če mislijo, da si neumen, ali manj izvežban kot so so drugi, potem se ne boje tvoje konkurence in te puste v miru, sicer pa...te bodo grizli. Don't be too smart--to your own good....

V high school pri Nožre Dam je prišla neka begunska dijakinja, ki mi je to pravila pred kratkem. Njih učiteljica jim je pravila, da je reka Donava v Albaniji. Drugič jim je pravila v razredu, da so evropske šole zelo slabe, dosti slabše kot ameriške, ker tam ni collegov. Čez nekaj dni nato pa je prišla nadzirat šolo vrhovna predstojnica in je dekletom v istem razredu pravila, kako so evropske šole dosti boljše in da zahtevajo dosti več od učencev kot ameriške....

Že večkrat sem zašel v nepotrebno debato, ko so mi inteligentje tu dokazovali, da je ameriško šolstvo dosti boljše kot evropsko. Neki pravnik mi je nekoč prinesel celo neki magazin, ki je to dokazoval zlasti s tem da v Evropi nimajo collegov (kalidžev). Jaz mu smeje odgovorim, da smo pri nas imeli take šole college že pred 100 leti, a smo šole reformirali... in zdaj res ni pri nas takih šol...

V US imajo nekatere strokovne šole zelo odlične. Kar tiče praktičnosti, so res nekatere šole tu na višku, splošne temeljne izobrazbe pa nudijo ameriške šole dosti manj kot evropske, posebno v elementarnih šolah se je treba dijakom malo učiti. Mnogi izmed naših begunskih otrok zlezejo kmalu na prava mesta, ker so vajeni od prej bolj napornega učenja.

V začetku februarja 1955 mi je g.J.Varga ob priliki razgovora o akciji prvih petkov, ki jo je pričel njen ~~hobni~~ odbor, povedal, da se je župnik Baznik pritoževal nad tem, da so pričeli to akcijo, ne da bi ga bili kaj prej obvestili o tem, da so prej prihajali k njemu in vedno govorili, da hočejo delati v farni skupnosti, zdaj pa da so storili to akcijo ne oziraje se na farno skupnost. Pri tem je g.Varga povedal, da se je g.župnik izjavil, da so prej hodili k njemu ti ljudje - razumel sem, da ing.Sodja in Bonuti - tožit g.Jožeta Godino, da celo deklice v šoli niso varne pred njim, da so starši izjavljali, da ne puste svojih deklet v slovensko šolo radi Godine. Ko sem v razgovoru izrazil, da ne verujem, da bi kdo hodil tako tožarit neutemljeno g.Godino, mi je g.Varga vrgel v obraz, da sem jaz vendar to moral vedeti...Bil sem konsterniran, ker mi ni bilo znano, da bi kdo kaj takega hodil praviti župniku Bazniku o g.Godini. V Var-

12

govem očitaniu sem čutil namig, kakor da misli, da sem jaz koga popiljal k župniku Bazniku, da bi tožil Godino. Odločno sem odklonil vsako insinua- cijo, da bi bil jaz kaj vedel o kakem takem tožarenju Godine pri župniku. Če bi bil za to vedel, bi bil odločno nastopil proti takemu postopanju. Če je res kdo izmed prej omenjenih gospodov res hodil tožarit g. Godino, kar se dvomim....

Ne vem točno ali je bilo isti dan ali -najbrž- par dni prej- sva deba- tirala z g. Vargom ~~in~~ novem mladinskem društvu "Kres"... G. Varga je trdil, da je prišel k odborovi seji "Kresa" g. ing. Sodja in da je tam hotel vse komandirati, tako daleč si je upal gospodujoče nastopati, da ga je moral predsednik "Kresa" vreči ven iz seje....

"To je absolutno neresnično", sem ugovarjal. "Bil sem slučajno pri neki seji, mrda je bila to prva odborova seja, ko sem prišel na obisk k Oblaku Antonu nevede, da je tam seja, ni bili tam ing. Soje. Ker je Varga še vstra- jal, kot se mi je zdelo, pri svojem mnenju, sem šel nato k Oblaku Antonu in ga vprašal, če je bil kdaj pri seji odbora "Kres" navzoč g. ing. Sodja. Potrdil mi je, da ni bil Sodja nikoli navzoč in tako ~~mu~~ je vse to izmišljeno, da bi ga bil moral predsednik vreči iz seje...

Nato sem to povedal g. Vargi, da je videl, kako se intrigira od nasprot- nikov. Trdil pa je, da mu tega ni pravil dr. Pavlovčič...

V težkem ozračju intriganstva se nahajamo....

Meseca maja je bil nekaj časa v Clevelandu in pri Sv. Vidu g. ~~Adrijan~~ Tomc, salezijanski duhovnik, ki je bil prej nekaj časa v škofiji Brooklyn. Imel je župnika, ki je imel napeljane poslušalne aparate iz sob v žup- nišču in celo iz hladilnika v svoje stanovanje, da je na aparatu nato slišal vse, kar je kdo govoril v župnišču. Ko je bil župnik nekoč zdoma, je Tomc vzel iz hladilnika nekaj mleka, pa je tudi to aparat zaznamo- val in ga je župnik nato prijemal, kaj je iskal v hladilniku. Ko mu je Tomc povedal, da je vzel nekaj mleka, mu je župnik prepovedal še kdaj kaj takega storiti. Tomc je pravil, da je imel župnik napeljane te poslušalne naprave tudi iz njegove sprednice, kar pa ni verjetno.

V Bridge-portu, kjer živi Tomc pri svojem sobratu dr. Farkažu, ni nastav- ljen kot kapelan in tako dela brezplačno. Ljudje so se kregali nad župni- kom, zakaj ni Tomc nastavljen kot kaplan, pa je dr. Farkaž na priživil nato okrgal ljudi, naj se ne brigajo za to zadevo, ki je le škofova in njegova zadeva, da ne moreta biti v župniji dva begunska duhovnika.... G. Tomc tam v župnišču tudi kuha in pomiva posodo, ker nimajo kuharice.... Zdej dela za to, da bi bil sprejet v kako škofijo... in da odide iz Bridgeporta.

V četrtek, 12. maja je prišla v župnijsko pisarno ~~nata~~ Mrs. Strmiša in z ogorčenjem pripovedovala, da begunci nagovarjajo ljudi, da bi zah- tevali, da bi škof odstavljal župnika Baznika in nastavljal kakega begunske- ga duhovnika... Pravila je, da je to pravil v župni pisarni bivši g. kaplan ~~Tomc~~ pri Sv. Vidu prejšni torek vpričo več oseb, da begunci to nagovarjajo, rabil je angleško besedo ~~submit~~ ~~to~~ solicit. *(vnaprej vsenajeti)*

17. maja sem vpričo g. kaplana Cimpermana in pisarniške moči Kalinger- jeve vprašal g. Tomca: "G. Tomc, vi ste zadnji torek pravili tu v pisarni, da begunci nagovarjajo, da bi ljudje zahtevali, da se odstavi g. župnik Baznik in da bi se za župnika nastavljal kak begunski duhovnik. Kdo vam je to pravil?"

G. Tomc je nato izjavil, da je res to slišal, da pa se sedaj ne more spomniti, kdo mu je to pravil.

Natomse je razvila razburjena debata. Jaz sem rekel, da je treba to ugotoviti, od kod izvira zopet ta intriga, ki je podobna oni, ko so pred leti lažnjivo govorili, da begunci pobirajo podpise, dabi se odstavljal župnik mons. Ponikvar in nastavljal za župnika begunec. Duhovniki so nato govorili, da je to res. To je pravil mons. Ponikvar sam, kaplan Baraga, mons. Hribar se je zgražal, da jaz razbijam župnijo, ter da mu je to pravil kaplan Rupar. Ker se zopet lahko zgodi, da bo kdo mene dolžil, da razbijam župnijo, je treba to intrigo razkrinkati, zato prosim, naj se domisli, kdo mu je to

~~to~~

pravil, da prepričimo take intrige. Ob tej priliki je izjavila Miss Karlinger, da so res begunci pobirali svoj čas podpise za odstavek Ponikvarja. Jaz sem na to odločno izjavil, da sem zadevo preiskoval in dognal, da je bilo vse to izmišljeno....

Zdaj razumem, zakaj ni hotel g. Baraga povedati svoj čas, kdo mu je to pravil in da je zatrjeval pred menoj, da so res begunci pobirali one podpise...

Pri mizi, ko še ni bilo mene tam, se je nato izjavil g. župnik Baznik, da jaz delam iz nič "rumor"--

Da bi pa obsojal take intrige, to pa ne!

V takem ozračju je nevzdržno bivanje. Treba bo poiskati kje drugod kako zatočišče, ali pa oditi nazaj kam v Evropo.

Odbor za praznovanje prvih sobot, ki ga vodijo begunci, in za posvetitev predmetu Srcu Marijinem je napravil tudi nekaj napak, ki nam delajo neprilike. S svojimi letaki so razburili tukajšnje slovenske župnike, kakor da posegajo v njih delokrog in da se naš škof vmešava v tukajšnje cerkvene razmere.

Naši begunci tudi kaj pogosto ne razumejo položaja in občutljivosti starih Amerikancev in duhovnikov. Jaz radi tega pri vsej akciji nočem imeti nikakega opravka in ne grem nikamor, kjer se vrši ta akcija.

Ker je vso akcijo za praznovanje prvih sobot sprožil g. ing. Sodja in je on tudi predsednik dotičnega odbora, je povzročilo nevoljo tudi pri mnogih beguncih, ki govore, da vso zadevo vodi "papež Sodja". Pred keke pol letom smo govorili, da bi se za desetletnico vrnitve naših beguncev iz Vetrinja priredila velika slovesnost, da bi bilo treba glede tega sklicati zastopnike vseh beguncev, da bi se o prireditvi med seboj razgovorili. Jaz bi bil želel, da bi se ob tej priliki združili vsi in vse raznovrstne struje med našimi begunci. Žal je Sodja vzel vse to v svoje roke, s škofom ustanovil odbor brez kakega posvetovanja vseh skupin, radi česar je med begunci nastalo mišljenje, da je to nekako strujarska zadeva ing. Sodje, kar je celi zadevi in akcijb zelo škodovalo.... Pri maši ob lo letnici komunistične oblasti, ki jo je opravil škof v nedeljo, dne 15. maja, je bila udeležba zelo pičla... Ker ni bilo dovolj duhovnikov za škofovo pontifikalno mašo, je bila vsa asistenca zelo borna....

Pri maši sem imel cerkveni govoro v slovenščini, mons. Oman pa v angleščini. Ko bi mi ne bil rekel naš škof, naj pridigam ob tej priliki, bi govora ne bil prevzel, ker je najbolje, da se pri vseh akcijah držim ob strani ...

1956.

Župnik Baznik je odšel na počitnice v Florido in se je po 3 tednih vrnil v soboto petek, dne 10. februarja. Po svoji vrnitvi je bil ~~zelo~~ zelo prijazen, nato pa naenkrat hladen. V soboto zvečer 11. februarja po spovedovanju je imel g. Varga nekaj opravka v pisarni, pa je čul, kako se je v župnikovi pisarni zelo glasno pritoževal p. Valentin Vehovec, OFM, ki je tu že nekaj mesecev na "počitnicah", da sem ga nekako napadel in da ga želim spraviti iz --župnišča. Povod za to, je bila debata med nami, to je ^{med} tem patrom iz Egipta, menoj in J. Vargom, pred par dnevi. Jaz sem mu prijateljsko rekel, da je za njega nevarno to, da bi ga italijanski njegovi ^{v saki}

sobratje proglasili za redovnika begunca, ko se po ~~ptimku~~ ^{preteku} njegovih počitnic ni vrnil v samostan. Ob tej opaski se je p. Valentin zelo razburil, jaz pa nisem hotel več debatirati glede tega. Zdaj je pa ta redovnik šel v soboto tožarit naju oba z Vargom župniku... G. Varga je nato vse župniku pojasnil, a kljub temu je bil Baznik videti nevoljen.

Po tem dogodku - sem čul - ~~ne od kuari e~~ - da ~~ji~~ je župnik Baznik strogo prepovedal, da bi mena dala kako drugo jed, kakor je na mizi prešičevna, ki je ne smem jesti....

naš kuharici

To je bil za me sedaj popolnoma jasen dokaz, da župnik Baznik ne vidi rad, da bivam v župnišču, kar sem sicer vedno sumil že prej, a trdnosti nisem imel.

Če je tako, potem je za me jasno, da moram čimprej od tod, ker nočem biti nikomur v breme.

V petek 17. febr. sem šel na urad Social security, kjer sem vložil prošnjo, da me sprjmejo med člane in da dobim pokojnino.

Zvečer isti dan sem šel k župniku Bazniku in sem ga vprašal, če smem v prijavi na social security oziroma na ~~duš~~čno oblast prijaviti to, da mi on daje prosto hrano in stanovanje, kot nagrado v vrednosti 600 dolarjev. Ko je privolil, sem mu povedal, da - nameravam oditi potem, ko bo ta zadeva rešene v Evropo, da se posvetim begunskim problemom.

Ob tej novici je napravil zelo prijazne obraz. Jasno, da mu je to zelo ljubo, da odidem.

157a
vse, zapravlil....

Seveda o vsem tem ne jaz in mislim tudi g. Varga. ni ničesar omenjal župniku Bazniku. Jaz se načeloma nisem hotel vtikati v nobeno zadevo... Edino, kar sem storil, je bilo to, da sem po smrti župnika Ponikvarja prosil mons. Omana, naj bi posredoval, da pride sem za župnika njegov kaplan Alojzij Baznik, sicer pa o teh zadevah in intrigah nisem govoril z nikomur. Karlingerjeva pa je kmalu nekako dobila zaupanje novega župnika. Njene intrige so se usmerile proti meni, kuharici in kasneje tudi proti kaplanu Vargi.

Vse kaže, da je vedno kuhala neko jezo na mene, najbrž zaradi tega, ker je mislila, da bi bil morda nevaren konkurent kaplanu Baragi v župniji-- Vsaj drugače si ne morem razlagati njenega početja. Zdi se, da je ženska histerična, če se ji kdo zameri, potem... Ima pa velike sposobnosti za vplivanje na druge osebnosti..

Tako, ko je prišel sem g. Varga, ga je skušala nahujskati proti meni s čisto navadno izmišljotino, da sem nekoč prišel v župnišče k sv. Vidu in nekako obklesno vprašal njo, da naj mi razkaže vse župnišče, da bom videl, če res ni tu prostora za me.. To si je popolnoma izmislila, ker sploh v župnišče sem le redkokdaj prihajal, nikdar nisem niti najmanjše ne izrazil misli ali želje, da bi rad prišel v župnišče, z njo pa sploh nisem drugega govoril, kakot le kratek pozdrav, če sem prišel skozi pisarno.

Drugi mi sicer ni nihče pravil, da je kje kaj govorila proti meni, a vse kaže, da je svoje intrige spretno porabila pri drugih duhovnikih. O drugih njenih intrigah se je sedaj zvedelo ob priliki krize s kuharico. Župnik sam je priznal, da ni on sam v župnišču.. Torej so ga drugi nahujskali, ki niso bili zadovoljni s kuharico.. in ti drugi-- je edino Karlingerjeva. Kaplan Tomc je od začetka bil zelo prijazen s sedanjo kuharico Marijo. Ko pa se je prišlo intriganstvo Karlingerjeve proti njej, ji je nekoč prijateljsko svetoval, naj gre proč iz župnišča, "saj vidite, da vas nihče ne mara..." Torej ta izjava g. Tomca jasno dokazuje, da se je že kmalu po prihodu župnika Baznika Karlingerjevi spretnosti posrečilo pridobiti v župnišču vse.. Kdo je tisti, ki nihče v župnišču? Karlingerjeva in drugi duhovniki... Baraga in Baznik!.

Pred nekaj dnevi sem zvedel to le značilno zgodbo:

Ko je odšel na počitnice župnik Baznik, je prevzel g. Varga nekatere njegove bolnike, ki jih obhajajo prve petke v mesecu. Pri nekem zakonskem paru je g. Varga dognal ob tej priliki, da sta le civilno poročena... Uredil je vse potrebno, da sta uredila svoj zakon. Bolni mož je bil zaradi tega zelo vesel in hvaležen, kakor tudi družina. Ko je prišel g. župnik iz počitnic, je dotični mož umrl in družina je želela, da bi ga pokopal g. Varga.

Te dni je pravila znani osebi soseda Karlingerjeve, da ji je mati Karlingerjeve Eleonore pravila, da je gospod župnik zelo žalosten, ker ga je g. Varga izpodrinil..... pri dotični družini.

Verjetno župnik kaj takega ni ne rekel in ne kako pokazal Karlingerjevi.. in si je ona sama to domišljala.. Toda za vse je tako govorjenje župnikove uradnice značilno za vse ozračje, ki vlada v tukajšnjem župnišču.

9. aprila zvečer je odšla naša dosedanja kuharica Marija. Ob odhodu se nisem poslovil od nje. Štiri leta nekako je naravnost garala v župnišču, ker je skušala varovati interese svojega gospodarja, je doživela plačilo. Bila je prenespamentna, da je toliko časa zdržala tu.

7. aprila 1956.

Sinoči zvečer se je v našem župnišču kregal g.župnik Baznik Alojzij nad našo kuharico Marijo tako glasno, da se je čulo po vsem župnišču in celo v mojo sobo .

8. aprila zjutraj pridem v kuhinjo in najdem našo kuharico vso objokano zaradi sindičnega nastopa.

Kaj je bilo ? Pred meseci je dobil brat naše kuharice Marije kot sponzor iz Avstrije neko Nemko, begunko, vdovo, s nekako 12 letnim sinom. Naši kuharici se je vdova smilila in je naprosila našega župnika, da jo je sprejel v službo kot gospodinjsko pomočnico. Jaz sem takoj sumil, da iz tega ne bo nastalo nič dobrega, a naša kuharica je v svoji dobrodušnosti z veseljem sprejela to žensko z dečkom.

Kmalu so se moje sumnje uresničile. Nemško vzgojeni fant, domišljav in razvajen edinček, je skušal nekako komandirati v kuhinji, nobena hrana mu ni bila prav, očito se je norčeval iz hrane, da to sploh ni zanič, da to sploh ni hrana, dasi je dobival isto hrano kot mi duhovniki...

Naša kuharica se iz obzirnosti do žene -vdove- sploh ni zaradi tega pritožila kaj pri župniku... Plačilo je prejela zdaj z včerajšnjim nastopom župnika, ki ji je v nevolji povedal, da je Nemka že dvakrat tožila pri njem kuharico... Med drugim, da se je pritoževala tudi, da kuharica pred njo zapira svojo sobo..., da je včasih prišlo k sv. Vidu dosti duhovnikov na obisk, sedaj pa da ne prihajajo več...

9. aprila se bil dopoldan na Immigration Office kot priča za go. Ovsenek Josipino in njeno hčerko Drago. Popoldan ..ko sem prišel domov, sem zvedel, da je naša kuharica Marija odpovedala in da bo odšla... iz župnišča. Da ji je pri tej priliki, ko je odpovedala, župnik izjavil, da je bil on sicer z njeno kuhinjo vedno zadovoljen, a da on ni sam v župnišču.

Kdo bi bil torej oni, ki je bil nezadovoljen s kuharico v župnišču? Midva z g. Vargom gotovo ne, g. kaplan Cimpezman tudi gotovo ne.. Torej .je jasno, da je tisti vir nezadovoljnosti :gdč. Eleonora Karlinger. Zopet se je pokazalo, da je vir vsega zla v tem župnišču ajbrž tu. Zdaj je dosegla ta ženska, da bo mogla gospodariti tudi v kuhinji, kjer ji je bila trn v peti samostojna kuharica, ki se ji ni hotela laskati.

Naj to napišem nekoliko zgodovine:

Ko je umrl pokonni župnik mons. Jarnej Ponikvar, je Karlingerjeva delala s svojo družbo nekako razpoloženje, da bi postal pri Sv. Vidu župnik Fr. Baraga, tedanji kaplan pri sv. Vidu, s katerim sta si bila zelo dobra. Baraga je sicer korekten duhovnik, a je bil zelo pod vplivom obveščajne službe Karlingerjeve in comp. Karlingerjeva je bila popolnoma prepričana, da bo imenovan za župnika pri sv. Vidu Fr. Baraga, ki je bil pod njenim vplivom. Vse kaže, da je tudi Karlingerjeva napravila ono intrigo v župnišču, da begunci pobirajo podpise, da bi bil odstavljen župnik Ponikvar in da bi prišel sem škof dr. Rožman za župnika in moja malenkost pa za kaplana. Tej bedasti intrigi je nasedel Franc Baraga, župnik Ponikvar in tudi nekateri drugi tukajšni duhovniki. Ko sem glede tega vprašal g. Barago, kdo mu je to povedal..ko je trdil tudi pred menoj, da je to res, da pobirajo begunci take podpise..je odklonil to mojo zahtevo z izjavo, da tega ne pove...Jasno, Karlingerjeve ni hotel izdati...

Kaplan Tomc Viktor je bil sicer od začetka kar vesel, ko je zvedel, da pride sem za župnika Alojzij Baznik, a je tudi njega polagoma pridobila propaganda v župnijski pisarni. Ko je prišel sem novi župnik, ga ni čakal noben kaplan doma, ne Tomc in ne Baraga. Karlingerjeva je bila zaradi tega silno razburjena..ina je to očito kazala. Še kasneje, ko je bil že tu župnik Baznik, je nekoč v kuhinji pred našo kuharico hujskala cerkvene kancelmane, da naj nastopajo proti Bazniku, ki da bo sicer

29. aprila 1956.

G. Jožef Varga mi je povedal sledeče : Bivši župnik Ponikvar je vzel v službo dve begunki, med njima je bila ena gospa Ošaben iz Cerknice. Novi kuharici, ki se je kasneje tu poročila, je ob nastopu rekel mons. Jernej Ponikvar : "Varujte se pred Karlingerjevo, ker je velika hinavka."

Ko so nekoč aprila meseca molila ženske v cerkvi uro molitve, je ona, ki moli naprej, napovedala : "Molimo za duhovnike..". Pa je neka druga pristavila : "Molite za g. župnika, da bi zopet nazaj dobil svoje hlače."

Nekaj mesecev je tu v službi kot cerkveni janitor - (neke vrste orodnik za kurilnico in cerkveno snago) (Dženitor) Holoran Pavel, Poljak, ločen od svoje žene, a gre vsaki dan k sv. obhajilu.

Nekaj časa že se ta Paul drži proti meni zelo neprijazno. Vse kaže, da verjame in intrigi, da hočemo izpodriti župnika Baznika in se boji za svojo službo. Župnik mu zelo zaupa, s Karlingerjevo sta sta tudi zelo prijazna.

Še bolj pusto pa se je držal Paul proti Jožetu Vargi. Ko ga je g. Varga nekoč v dvorani pod cerkvijo prosil Paula, naj bi nekaj pomagal, se je janitor zadržal na duhovnika. Ko ga je g. Varga opozoril, da se tako ne obnaša proti duhovniku, je janitor skočil proti njemu in mu grozil s pestmi, le malo je manjkalo, da dejansko ni napadel g. Varga.

Ta janitor je kmalu nato odpovedal službo in odšel nekam v Chicago. Pred župnikom Baznikom je izjavil, da gre zaradi g. Varge.... Toda g. Varga je kmalu nato zvedel, da se je bivši Janitor Pavel civilno poročil z neko učiteljico v Chicago. Tu je hodil vsaki dan k obhajilu --- cerkveno poročen in ločen, zdaj se je poročil seveda le civilno...

11. maja 1956 okrog 10. ure dop. je prišel župnik Baznik v mojo sobo in me vprašal, zakaj se g. Varga že nekaj časa drži pusto in ne govori. Rekel sem mu najprej, naj ga sam vpraša, da pa mu lahko zagotovim, da nima osebno prav nič ne proti g. župniku in ne proti g. kaplanu Cimpermanu, vzrok je drugod. Nato sva se razgovarjala skoro dve uri o razmerah v župnišču. Povedal sem mu, kje mislim, da je vzrok napetosti, da je že mons. Ponikvar svaril pred Karlingerjevo, kaj je ista trdila o meni, da sem oblastno zahteval, da mi razkaže župnišče, da vidim, če res ni za me tu prostora, kar si je kratko izmislila, da je isto pravila tudi v kuhinji drugim. Mislim, da je nahujskala tudi janitorja Paula proti Vargi, ki je upravičeno nevoljen, da cerkveni služabnik tako nastopa proti njemu. Župnik mi je trdil, da je Varga kriv, da je šel Paul drugam v službo... Jaz, da to ne bo držalo, da so Paula nahujskali, da hočemo odstraniti župnika Baznika.. Razložil sem župniku, da mislim, da vse to izvira iz dobe, ko smo prišli begunci sem in se je že tedaj napravila intriga, da hočemo izpodriniti mons. Ponikvarja.. Pod Ponikvarjem je bilo vse v redu v kuhinji, ker župnik ni dovolil, da bi Karlingerjeva imela kak vpliv.

Tudi sem omenjal, da se mi zdi, da so ga Baznika - glede kuharice Marije napačno informirali, da se pa jaz v te zadeve nočem vtikati. Zaradi mene je vsaj jedno, kdo bo kuharica v župnišču.

Ker je kuharici prepovedal, da bi mi dajala kaj posebe, kadar je na mizi prešičeva pečenka, sem mu povedal, da nisem nikdar kuharici kaj sam omenjal, naj mi da kako drugo ali posebno jed. Za me je dovolj prikuh na mizi, če ne jem mesa.. Mislim, da je razumel, da sem zvedel, kaj je naročil prej kuharici.

Isti dan zvečer sta o vseh teh problemih razpravljala g. župnik Baznik in kaplan Jože Varga sama v pisarni. G. Varga je župniku razložil, kako se je obnašal proti njemu janitor, uradnica Karlingerjeva, ki je stranke odvajala od Varge, pa tudi razmere v kuhinji. Varga mi je nato pravil, da je dobil utis, da je župnik Baznik dobrega srca, a je postal žrtev intrig. Med debato je prišlo do zelo razburljivih momentov. Župnik je zagovarjal janitorja Pavla in uradnico Karlingerjevo.

verte

152

Tudi dobrega g. kaplana Vikiija Cimpermana so obdelali intri-
gantje. Izrazil se je pred župnikom, da še ni pri nikomur videl toliko
pomanjkanja ljubezni kot pri Vargi zaradi njegovega odnosa napram
hišniku Paulu----

Ko so kasneje zvedeli, da se je bivši hišnik, ki je šel vsaki
dan k obhajilu, civilno oženil....so morda pač spoznali, ako so se varali,
a so --molčali vsi pod to porazno novico.

Tedaj je bil nenadoma g. Jože Varga prestavljen od Sv. Vida k
Devici Mariji Vnebovzeti v Collinwood k župniku Jagru.

Dne 7. junija 1956. je g. Varga odšel v Collinwood.

Nekaj dni pred svojim odhodom je skušal g. Varga poravnati vse di-
ference z župnikom, ko pa je prišel glede tega razgovor, je g. Baznik
odklonil objasnjevanje.

17. junija se je vršila v dvorani pod cerkvijo odhodbica g. Jožefu
Vargi. Mislil, da g. župnik in oni, ki so pripravljali dvorano za to pri-
reditve niso računali, da bo kaj prida udeležba pri tej prireditvi, zato
so pripravili premalo miz in stolov v dvorani. A dvorana je bila nabito
polna, prišli so begunci polnoštevilno in tudi staro-naseljenci v velikem
številu, vsa slovenost se je izvršila ob nabiti dvorani in zelo prisrčno---
O slovesu in banketu ni izpregovoril nato noben duhovnik v župnišču,
zdi se, da je na vse napravila prireditve močen utis, podala dokaz, kako
priljubljen je bil g. Varga v župniji.

Morda je bil to vzrok njegove premstitve? Morda, a z gotovostjo
se ne more nič reči. G. Varga mi je namreč povedal, da se je glede tega
izrazila mati g. kaplana Cimpermana sledeče: "Res je škoda, da je g. Varga
prestavljen, tudi jaz sem ga zelo rada imela, pa je prav, da je bil pre-
stavljen, ker bi se sicer begunci preveč navezali na njega..."

V župniji sv. Vida je okrog 400 slovenskih begunskih družin, ob
priliki, ko se je poslavljajal g. Varga, so pokazali, da drže skupaj---in so
manifestirali svojo ljubezen do svojega duhovnika...

1. julija 1956 je v Collinwoodu praznoval župnik Jager slo-
vesno svojo 40 letnico mašništva. Pri maši sem pridigal. Udeležba slaba
pri slovesni maši in tudi popoldan pri banketu...

18. sept. mi je g. Varga povedal, da je župniku Bazniku povedal, da
se je bivši janitor Paul poročil civilno in da je bil najbrž že
tedaj dogovorjen z dotično žensko, ko je hodil vsaki dan k obhajilu...

V poletju 1956 sva napravila z gospodom Jožetom Cvelbarjem
počitniško potovanje - 10 dni- preko države Ohio, Pennsylvania po

16

veliki cesti - Turn pike. Prvo noč sva prenočevala v Harrisburgu, Pennsylvania, obiskala drugi dan ing. Bajuka z družino, nato se vozila preko države New Jersey v mesto Morristown, kjer imajo italijanske šolske sestre na griču zunaj mesta.. podobna lega kot je Rožnik pri Ljubljani- veliko materino hišo s High school, pripravničnica za učiteljske in noviciat. Sestre so naju lepo sprejele in prenočila sva v njih posebni hiši za duhovnike. Drugi dan sva se vozila do reke Hudson.. nato po veliki cesti v mesto Athens ob reki Hudson, obiskala družino Petra Gerkmana iz Cerklj pri Kranju, tam se nas je zbralo več Slovencev, drugi dan naprej veliki reki Hudson v mesto Albany, glavno mesto države New York, kjer sva obiskala slovensko družino Fajfar iz Kranja, nato naprej proti severu in čez reko Hudson pri mestu Tory v državo Vermont- kjer je podobno Švici, skozi mesto Bennington.. v hribe... prenočevala ob malem jezeru visoko v hribih, nato obiskala v hribih naselbino- samostan -kartuzijane- čisto sredi gozda stoje samotne lesene koč, kjer živi nekaj kartuzijanov v molitvi, postu in premišljevanju--daleč od vsega sveta. Nato sva se vozila-- oziroma Cvelbar je vozil v svojem avtomobilu- proti severu do velikega jezera Champlain Lake- dolgo okrog 150 Km, do mesta Burlington, drugi dan od tu na prevzoni ladji-- ,ki v svojem trebuhu prevažata buse in osebne automobile, preko jezera -nad eno uro vožnje s parnikom, krasna vožnja, na drugo stran v new-yorške planine, kjer je vse polno jezer med hribi, znamenita jezera so : Lake Placid, Saranac Lake, Tupper Lake.. itd" a pot sva se ustavila v kraju North Pol, kjer je velik živalski vrt in je "doma ameriški Miklavž", ki se tam razkazuje številnim otrokom s svojimi severnimi jeleni, ki mu vozijo kočijo, ko obiskuje mesta ..za božič. Ob Tupper Lake sva prenočevala- lep kraj- več koč -Motel- med visokimi pinijami. Od tu naprej vozila v mesto Utica. v new yorški državi, v Syracuse, Rochester, Buffalo--Cleveland.. V desetdnevni vožnji sva prevozila nekako 2,500 Km---

1957.

V nedeljo, dne 27. januarja pop.sem se odpeljal z busom v Lorain, kjer sem na slovenski župniji Sv. Cirila in Metoda nadomestoval med teddom župnika Milana Slajeta, ki je odšel v bolnišnico na težko operacijo. Vsako soboto sem se pripeljal nazaj v Cleveland, da sem ob 10. uri opravil v nedeljo slovensko mašo s pridigo, ker gg. kaplana Cimperman in Ozimek ne obvladata slovenščine. Do 1. maja sem nadomestoval Slajeta.

Po odhodu g. Jožeta Varga sem- kot se mi zdi- postal pri Sv. Vidu nujno potreben, ker bi sicer moral župnik Baznik sam imeti vsako nedeljo dve pridigi.

L. 1956 je izšel prvi del moje knjige "Regled novodobnega slovenskega katoliškega gibanja" v Celovcu pri Mohorjevi. Že ta del je pri nekaterih zbudil nekaj nevolje, da sem premalo pohvalno pisal o škofu Jegliču in ker sem objavil o Kreku njegove mahinacije ob priliki Šukljjetovega odstopa od deželnega glavarstva. Splošno pa je bil privedel sprejet povsod z velikim odobravanjem, le takozvani stražarji so o knjigi "uradno" molčali, to se pravi, da v svojem listu Slov. Država niso o knjigi nič pisali, dasi so stražarji v Clevelandu bili nad knjigo skoro navdušeni.

Koncem maja 1957 pa je izšel istotam drugi del te knjige. Mlada inteligenca je skoro enodušno pozdravila to delo. V arhivu imam polno pišmenih pisanj od takozvanih "mladcev" in "stražarjev", od raznih političnih in nepolitičnih oseb, med nekaterimi oboževalci Kreka in škofa

Jegliča pa je vzbudila knjiga oziroma njena vsebina nevoljo,ogorčenje. Zlasti se je razšopiril župnik Karl Škulj v Buenos Aires,ki je celo na prižnico privlekel to zadevo,kakor da nekateri blatijo častni spomin dr.Kreka.Vso korespondenco glede tega hranim v arhivu,kjer zbiram podatke še za III.del .

- Moje delo je imelo sledeči namen : 1. posebno v prvem delu pokazati na začetek ,vzroke,razvoj in uspehe slov.kat.gibanja ,to se mi je zdelo potrebno zlasti za mlajši rod,ki nič ne pozna tega in ni knjige,kjer bi se mogli glede tega objektivno poučiti.Ker se je dosedaj v naših knjigah skoro vse to delo prpisovalo škofu dr.Jegliču,sem skušal pokazati predvsem zasluge škofa in kardinala Jakoba Missije,škof Jegliča je iztak obdelal mons.dr.Jagodić v svoji knjigi.Ker se mnogo del dr.Ivana Šušteršiča pripisuje dr.Jan.Ev. Kreku,sem moral tudi to obdelati in pokazati,da je naše združništvo predvsem delo dr.Šušteršiča. ". Drugi namen knjige je popraviti zgodovinske laži,ki so se urinile v našo literaturo, zlasti pa braniti dobro ime dr.Ivana Šušteršiča,ki so ga njegovih nasprotniki vedno prikazovali v krivični luči.Skušal sem kolikor mogoče na kratko v pravo luč postaviti osebnost škofa dr.Jegliča,ker je večina pisanja o njem panegiričnega značaja,pa tudi druge važne osebnosti v kat.gibanju sem skušal osvetliti v luči,kakor jo jaz vidim,da se čuje za bodočega zgodovinarja tudi druga plat.Če sem hotel pravično naslikati tedanje razmere...zlasti spor v kat.vrstah- sem moral govoriti tudi o grehah dr.Jan.Kreka,,zlasti če sem hotel osvetliti vso grdo borbo proti dr.Ivanu Šušteršiču. Ne opisujem vsega... !je to,kar se zdi , da je potrebno za objektivno presojanje dobe in oseb.Iz moralnega stališča se mi je zdelo to neoporečno ker 1. So bile vse dr.Krekova zablode in afere več ali manj javno znane.Njegovo ljubavno korespondenco s Theimerco je priobčil časopis Sl.Narod,tako večje publicističeskoro ni mogoče. Tudi njegove afere z drugimi ženskami so bile zelo znane vsaj v Ljubljani. Podobnosti o tem imam na posebnem spisu....Prof.Lipovec se je izjavil, da njemu nič bili ničesar,kar pišem ,neznanega.prof.Felicijan je vedel še ze reči,ki jih jaz nisem poznal. Po smrti dr.Kreka je že preteklo 40 let, po izjavi prof.Maurusa v Salzburgu, zgodovinarja ,teologa,pa se sme 30 let po smrti o vsem pisati kot o zgodovini...Če se sme pisati o grehah nekaterih papežev,se pač sme tudi o dr.Kreku....

Med maljšo inteligenco --je našla moja knjiga -tudi drugi del - splošno odobravanje, starejši,zlasti politkarji,pa so se nekateri zgražali,da sem priobčil "rekove škandale.

"eki starejši duhovnik--a mlajši od mene -mi je pisal :Kako bodo mogli sedaj ,če so brali mojo knjige.ljudje še kaj verjetu duhovnikom v javnem življenju ?"Če to logiko analiziram ,bi odvrnil : "Torej naj bi mi sedaj lagali, potvarjali zgodovino,da bi nam ljudje verjeli ?Z lažjo se nikdar ne koristi katoliški stvari. Če smo res katoličani,moramo stati na stališču Leona XIII.ki je ob otvoritvi vatikanskih arhivov izjavil : "Katoliška cerkev se ne boji resnice..."

- Jaz bi bil še odložil izdajo teh spisov,ko bi bil mlajši, a pro mojih letih ni pričakovati več dolgega življenja...Jaz sem edino še živeči,ki pozna mnoge zakulisne stvari iz dobe med prvo svetovno vojno, jaz sem edini,ki še more popraviti krivico ,ki so jo delali dr.Ivanu Šušteršiču....zato sem izdal to delo.

Po izidu II.dela te knjige sem dobil vse polno pisem in izjav o knjigi.Kolikor morem primerjati je bilo 0.8 (osem desetin) priznanja in 2 desetini odklanjanja...Zaradi tega je nastalo polno korespondence, ki jo hranim ....

Drugi del knjige mi je dal res dosti dela in korespondence... proti koncu leta so se tudi v Buenos Aires duhovi pomirili. V Clevelandu in v Toronto ni bili nikjer kakega nasprotovanje mojemu delu opaziti..

Vzroki nesoglasja.

Od vseh strani v Združenih državah poročajo slovenski duhovniki o težavah, ki jih imajo s svojimi duhovskimi sobrati, pa ne samo slovenski duhovniki begunci, marveč duhovniki vseh narodov, ki so pribežali sem pred komunizmom, pripovedujejo več ali manj isto o nastalih nesoglasjih med njimi in tu rojenimi katoliškimi duhovniki. Ponekod so se verniki naravnost pohujševali nad neduhovskim postopanjem ameriških župnikov napram begunskim duhovnikom. Tako mi je pravil slovenski begunec, ki je živel prej v Gery, Ill., da je tamkajšnji hrvaški župnik naravnost šikaniral in sramotil begunske duhovnike, tudi hrvaške.

Dejstvo je, da smo begunski duhovniki vseh narodov našli med svojimi sobrati v raznih državah Evrope povsod veliko razumevanje, sobrat-ski in prijateljski sprejem, veliko oporo. Tudi v Združenih državah so se nekateri škofje in duhovniki izkazali kot pravi katoliški duhovniki, ki so sprejeli begunca z veliko ljubeznijo in razumevanjem, na drugi strani je pa tudi res, da so begunski duhovniki pri mnogih ugotovili veliko pomankanje resnične ljubezni in razumevanja, kakršnega v Evropi nismo doživeli.

Za begunske škofje so se evropski škofje zelo brigali in jih sprejeli navadno k sebi, ali so jim oskrbeli drugod primerno stanovanje in oskrbo. Za našega škofa dr. Gregorija Rožmana se clevelandski škof skoro nič ne zanima, nikdar ga ne povabi k sebi, ko mu je škof dr. Rožman svoj čas voščil z božične praznike in novo leto, clevelandski škof niti odgovoril ni na to. Težko je reči, ali je to pomanjkanje srčne kulture, ali pa je drugačen način takta v navadi. Na drugi strani pa so katoliški škofje v Californiji vedno sprejemali z veliko prisrčno ljubeznijo tam našega škofa.

Gotovo je raznim nesoglasjem med nami begunskimi duhovniki in tu rojenimi in vzgojenimi vzrok različna kultura. Vesaj v srednji Evropi smo vsi katoliški duhovniki nekako na isti stopinji izobrazbe in kulture, tudi precej istih manir v medsebojnem občevarju. V Združenih državah ameriških je na severovzhodu, v mestih in na zapadni obali civilizacija na višku, daleč pred splošno evropsko, a kultura daleč za evropsko. Neki slovenski duhovnik se je izrazil: "Amerikanci so v civilizaciji za sto let pred nami, v kulturi pa za sto let za nami." Tudi teološka in splošna izobrazba ameriškega kat. duhovnika se zdi da ostaja za ono evropskega duhovnika.

Kolikor sem mogel osebno ugotoviti glede clevelandске škofije so tu duhovniki glede duhovniškega življenja in cerkvene discipline na primerno zelo visoki stopinjo. Po vsem svetu med vsemi narodi se dobe seveda tudi kake izjeme in slabi duhovniki in tudi odpadli. Toda v splošnem je katoliški duhovnik clevelandске škofije zelo korekten. Zdi se pa, da jim manjka asketične globine oziroma globokajšega duhovniškega življenja. Mislím, da malokateri duhovnik kaj meditira. Pri skupnih duhovnih vajah za duhovnike, malokdo ali nihče ne drži silentium, v vmesnih pavzah na hodniku ali na vrtu stoje v gručah in se razgovarjajo med seboj, dasi je na dnevnem tiskanem redu zabičano, da naj med duhovnimi vajami drže strogo silentium. V tem oziru je popolnoma drugače v Evropi.

Medsebojno razmerje med škofom in duhovščino ter med župnikom in kaplani je tu precej drugačno kot je pri nas v Sloveniji ali v srednji Evropi. Župniki imajo velik strah pred škofom, ki jih lahko poljubno premesti ali odstavi, ker so le silno redki župniki instalirani kot stalni dušni pastirji.

Župnik na madžarski nacionalni župniji v Clevelandu je zbiral denar za zidavo novega župnišča, ker je bilo staro zelo slabo. Zbral je v ta namen že če se ne motim 120 ali 150 tisoč dolarjev in je šel

na škofijo prosit za dovoljenje, da bi smel zgraditi novo župnišče. Na škofiji ga vprašajo: "Ali imate denar za to?" "O ja, sem že nabral toliko in toliko." "Dobite dovoljenje, toda najprej tu podpišite, da darujete škofiji trideset tisoč dolarjev." Kaj je hotel zdaj župnik storiti? Če ne te svote ne da škofiji, potem ve, kaj ga šaka. Škof ga kaj lahko premesti na drugo župnijo. Podpisal je ček za 30,000 dolarjev. Potem pa je pravil: "Ko sem prišel ven iz škofijske pisarne, nisem nič drugega vedel kot da sem podpisal za škofijo ček za 30,000 dolarjev."

Nekemu župniku je škofija naložila po njegovem mnenju preveliko takso, ali prispevek za škofijo, pa se je pritožil v Rim, kjer so mu prav dali, a od tedaj ga škof ignorira, nikdar ne pride tja sam birmat. Dočim postanejo drugi župniki, manj zaslužni, monsignorji, je on popolnoma pozabljen.

Ko je pri Sv. Vidu v Clevelandu umrl župnik monsign. Jernej Ponikvar, je zapustil svojo življenjsko polico v znesku 6000 dolarjev svojemu nasledniku, ker se je pač zavedal, da bo imel ta dosti težav, da uredi za njim vse v župniji. Ko je bil imenovan za župnika - ali po evropsko rečeno: za upravitelja župnije, so mu rekli ob tej priliki: "Škof pričakuje, da boste to svoto izročili škofiji..." Kaj je hotel župnik storiti? Molčal je in izročil ves ta denar škofiji....

Baznik

Svoj čas sem čul o nekem župniku v Ameriki, ki mu je škof določil zelo velik prispevek za škofijo, oziroma je določil župniji, da prispeva določeno svoto za škofijo, kakor je navada v Ameriki. Župnik je skušal dokazovati, da je za njegovo župnijo določeni prispevek prevelik, a škof mu je kratko odgovoril: "Če ne boš ti tega zbral, bo to storil pa kdo drugi..." To se pravi, da bi bil župnik prestavljen na slabšo župnijo in bi njegov naslednik zbral toliko denarja.

Zaradi takih razmer imajo župniki velik strah pred škofom oziroma škofijo, vse drugače kot pa je v Evropi. Škof je v Združenih državah neomejen vladar v škofiji. V Evropi ima škof poleg sebe stolni kapitel, ki ima po cerkvenem kanonu pravico do neke kontrole nad škofovim gospodarstvom. Za nekatere stvari mora škof dobiti privoljenje stolnega kapitlja. Tu ni stolnih kapitljev, marveč konsultorji. Te konzultorje pa nastavlja ali odstavlja škof po mihi volji, zato ga ni konzultorja, ki bi si upal kdaj kaj ugovarjati svojemu škofu. Konzultorji so slepo orodje v rokah škofa.

V ljubljanski škofiji je bilo določeno v sinodalnih določilih, da se mora vsak duhovnik včasih na leto oglasiti pri škofu, tu v Ameriki si upajo duhovniki k škofu le v redkih slučajih in važnih zadevah. Razmerje med škofom in duhovščino je bilo pri nas doma nekako družinsko, tu pa je zelo dirigirano po veliki škofovi avtoriteti.

Na drugi strani pa imajo kaplani zopet velik strah pred župnikovo avtoriteto. Nekateri župniki so pravi tirani, a si kaplan ne upa na škofijo, da bi se kaj pritožil, ker škofija vedno prav da župniku. Tako je mišljenje med kaplani.

Slovenski begunski duhovnik mi je pravil sledeče: Svojemu tovarišu, tu rojenemu ameriškemu duhovniku, je svetoval, naj v ponedeljek ne prešteva cerkvene nabirke, ker se mora učiti za kvinkvenalni izpit, za katerega se še ni mogel nič pripraviti. "Kaj bo pa župnik rekel?" Je odgovoril. "Kaj pa hoče reči, naj kdo drugi šteje ta denar, ti se pa moraš pripraviti na izpit. Če pa bo kaj župnik zaradi tega nagajal, se pa pri škofu pritožiš." Amerikanski kolega mu je odgovoril: "Ti si še naiven, ne poznaš ameriških razmer. Nekoč je neki župnik v Ameriki rekel "Eat the shit" (jej človeško blato). Kaplan se je šel nato zaradi tega pritožiti k škofu, ki pa mu je nato naročil: "Go back to your pastor and ask him how much please." (pojdi nazaj k svojemu župniku in ga lepo vprašaj: koliko prosim (naj ga pojem)).

Kaj's answer

Na madžarski župniji, kamor je bil nastavljen od začetka g. Jože Varga, je bil tamkajšnji župnik pravi tiran, ki je šikaniral kaplane, a si kaplani niso upali pritožiti se na škofijo. V obupu je pričel njegov

19

naslednik pičančevati.

Župnik Matija Nemeč, begunski duhovnik, je bil najprej nastavljen pri nekem župniku v Floridi, ta mu za en mesec sploh ni dal plače, pri njem je moral Nemeč pogosto stradati..., a se ni pritožil.

Župnik Jožef Varga, slovenski begunski duhovnik, je bil najprej nastavljen kot kaplan v Fairprtu, na madžarski župniji, kakor prej omenjam. Tam v Fairportu je oltarno društvo priredilo prodajo klobas. Čisti dobiček je bil seveda določen za župno cerkev. Nekoč sta sedela opoldan pri mizi župnik-Madžar in kaplan J. Varga. Pozvoni telefon in g. Varga gre k telefonu. Neka ženska je po telefonu vprašala, kje bi se mogle dobiti te klobase, ker da bi jih rada naročil oziroma pri oltarnem društvu kupila 30 funtov. Varga vpraša župnika pri mizi: "Kje se lahko naroče klobase?" Župnik: "Pri oltarnem društvu." Varga na to: "Kje stane predsednica oltarnega društva in katera je številka nje telefona." Župnik poudarjajoč: "Klobase se naroče pri oltarnem društvu." Varga nato: "Oltarno društvo nima ne stanovanja in ne svojega telefona." Nato je ponovil v telefon, kar mu je rekel župnik, da se klobase naroče pri oltarnem društvu in je odložil slušalko. Ko se je Varga zopet nato vsedel k mizi, mu je župnik rekel s poudarkom: "Don't be too smart to your own good." (Ne bodi preveč moder v svoje lastno dobro.)

Dotični madžarski župnik ni nikdar hotel imeti črne maše, samo na veliki teden, ko je prepovedana, jo je imel, da ni bilo treba brati pri maši trpljenja Gospodovega.

Na škofiji so vedeli, kake kaprica ima župnik v Fairportu. Ko je bil Jože Varga tam eno leto, so ga premestili od tam k Sv. Vidu, kar je bila neka nagrada za to, da je brez pritožbe zdržal tam toliko časa....

Prevladajoči irski netolerantni element v katoliški hierarhiji v Združenih državah ameriških nosi tudi del krivde za razne težave. To je vsaj delno razvidno iz knjige: Theodore Maynard, The Catholic Church and the American Idea. Med drugim popisuje tudi borbo med Irčji in Nemci v XIX. stoletju. Irčji so prišli v Združene države kot angleško govoreči, ker so jih protestantje raznih sekt zaničevali, so s svojim patriotizmom skušali nekako dokazati, da so dobri patrioti. Angleščina oziroma prevladovanje angleščine v Ameriki se jim je zdela nekako povezana z resničnim amerikanizmom in patriotizmom. Nemci so pa skušali ohraniti svoj jezik, kolikor mogoče tudi v cerkvi. Tako je prišlo do nekake borbe med tema dvema največjima katoliškima skupinama v Združenih državah. Zmagali so Irčji - oziroma angleško govoreči Irčji s pomočjo Vatikana. Tako je prevzel vodilno vlogo v ameriškem katolicizmu irski element, ki je fantično angleško jezikovno navdahnjen. Takor svoj čas so bili največji sovražniki krščanstva na Balkanu odpadniki, janičarji, tako so bili nekako v Ameriki največji nasprotniki drugih jezikov Irčji, ki so opustili pod angleškim pritiskom svoj irski jezik. Irska hierarhija je povsod skoro pritiskala, da se je uvajala angleščina v cerkveno življenje in šole, da se je pod nekim pritiskom pospeševala asimilacija nacionalnih skupin.

Irski škofje so ovirali ustanavljanje nacionalnih fara za vseljence drugih narodnosti, če pa so se ustanovile take župnije, se je skušalo te čimprej poangležiti.

Irski amerikanizem je neke vrste nacionalni ameriški šovinizem, ki je zelo podoben nemškemu nacionalnemu šovinizmu. Gotovo pa je katoliška hierarhija v Nemčiji glede rabe drugih jezikov v cerkvi in dušnem pastirstvu bolj, dosti bolj liberalna kot pa je irska v Združenih državah.

Nekaj zgledov:

Že župnik Polak, ki je prišel iz Amerike v Tržič v pokoj, mi je tam pravil, da je pri birmi na neki slovenski župniji - ali na nemški - ne morem točno reči, med brimovanjem župnika množica ljudi faranov molila v svojem narodnem jeziku rožni venec, pa je zavpil irski škof: "Nehajte, molite v angleščini."

Pred prvo svetovno vojno se je v Clevelandu vsaj po tovarnah govorilo več v nemškem kot v angleškem jeziku. Vodilni v industriji so bili Nemci, ki so imeli dosti nemških župnij v mestu in tudi nemških faranjskih šol. V okolici Sv. Vida je še sedaj precej ulic, ki nosijo nemška imena. V sosesčini Sv. Vida je velika bivša nemška župnija sv. Frančiška. Po prvi svetovni vojni, ali že med vojno, so škofje uničili vse nemške narodnostne župnije in šole. Iste so osyale le na famah ponekod. To je bila velika duhovna škoda, ker je to odbilo marsikoga od cerkve.

Značilno za irski šovinizem za angleščino je sledeči gogodek, ki ga je svoj čas pravil monsign. John Oman: Kot mlad duhovnik je hodil vsako leto v Pennsylvanijo, v kraje kjer je bilo dosti Slovencev, pa nobenega slovenskega duhovnika, da je veliko noč nudil slovenskim vernikom priliko za velikonočne zakramente. Ob taki priliki mu je rekel neki irski škof; ki ni videl rad, da se ljudem nudi verska pomoč v materinem jeziku: "They may learn english or go in the hell.." (Naj se uče angleško, ali -pa naj gredo v pekel.)

V Strabane, kraj kake 25 milj od Pittsburga, je bilo dosti Slovencev, ki so želeli imeti svojo župnijo - slovenskega duhovnika, a škof v Pittsburgu ni dovolil ustanoviti tam slovenske župnije. V Pennsylvaniji se je izgubilo, ali celo odpadlo od vere pojno Slovencev, najbrž velika večina, ker ni bilo slovenskega duhovnika... Doma so bili verni, tu jih je pa zajel brezbožni socializem in umirajo brez vere in duhovnika.

Kjer se je med vseljenimi Slovenci ustanovili slovenska župnija s slovenskim duhovnikom, tam so se ljudje ohranili v katoliški veri po večini, kjer ni bilo slovenske župnije, tam se versko večinoma popolnoma propadli.

V Madison-u so slovenski farmerji ustanovili župnijo, kjer je bil slovenski župnik, ki je seveda pridigal tudi v angleščini in spovedoval. Zadnji slovenski župnik Virant, ki je bil rojen v Ameriki, bi bil moral tam zgraditi novo župno cerkev, ker tega ni storil, je škof v Clevelandu slovenskega župnika prestavil na čisto angleško župnijo, na nekdanjo slovensko župnijo pa je nastavil Irca, ki ne zna besedice slovenske. V okolici je vse polno starejših farmerjev, ki ne znajo angleško. Ljudje se zanemarijo in ne prihajajo več k zakramentom, oni, ki so pa zelo dobri, prihajajo v Cleveland k spovedi za veliko noč 30 do 50 milj daleč. Mnogi farmerji vzhodno od Clevelanda pa sploh ne prejemajo več zakramentov, versko so čisto zamrli, ker ni bilo slovenskega duhovnika.

Župnijo sv. Kristine v Euclidu, ali v vzhodnem delu Clevelanda, so ustanovili predvsem Slovenci, smatrali so to župnijo kot slovensko župnijo. Toda župnija je bila izpremenjena v teritorijalno, župnik Bombač je opustil vsako slovensko pridigo in službo božjo. Ko sem prišel v Cleveland, so mi ljudje pravili, če je to res, seveda ne morem ugotoviti, da jim Bombač v spovednici, če se slovensko izpovedujejo, nevoljen reče: "Ali se še niste naučili angleškega, da se spovedujete v slovenskem jeziku." Vsled teh razmer so se Slovenci odtujili tam cerkvi in župnji, socialistični slovenski dom pa ima tam vedno polno obiskovalcev.. Slovenci so v velikem delu prešli v socialistične vrste ... in se odtujili katoliški cerkvi.

Bombač je študiral v škofijskih zavodih v Ljubljani, kjer je maturiral... tu se je v teh razmerah poangležil, da zahteva, da ga imenujejo Bombach (Bambek). V župnišču se ne izpregovori slovenska beseda, kakor tudi v cerkvi ne drugače kot pri spovedi ali pri poroki Slovencev, ki ne znajo angleškega jezika. Bombač je nečak znanega patra frančiškana Kazimira Zakrajška, ki pa ima velike zasluge za dušnopastirstvo med Slovenci v Združenih državah.

Na zpadni strani Clevelanda je v neki župnji večja skupina Slovencev, ki imajo tam svoj narodni dom. Pri župnji je bil vedno kak slovenski duhovnik, nekako pred 5 leti so od tam prestavili zanjega-Čelešnika in škofija ni več nastavila tam slovenskega duhovnika, dasi so slovenski duhovniki na razpolago.

Če upoštevamo vse to: da je prevladal v ameriški hierarhiji popolnoma irski - nestrpni - ameriško šovinistični element, ki nima smisla za važnost domačega jezika v dušnem pastirstvu, diktatorsko oblast škofov, potem je razumljivo, da so se slovenski župniki bali količkaj upirati se pritisku za čimprejšnjo asimilacijo, poangleženje župnij. Včasih so imeli v katoliških farnih šolah - pouk domačega narodnega jezika. Pri Sv. Vidu se je v šoli med rednim poukom počevala slovenščina. To vse je odpadlo. Tudi verouk se je poučeval v slovenščini. Farne šole so postale največje orodje asimilacije, poangleženja. Odpor so nudili le Poljaki, ker jih je pač največ za Nemci in so nacionalno najbolj zavedni. Le ti so ohranili v svojih šolah še redni pouk v slovenščini, kar Irci z nevoljo gledajo.

Če upoštevamo, da se je tu rojena slovenska duhovščina v gajala v takih šolah, kjer se je omalovaževal jezik lastnega naroda, vedno povelečevala le angleščina, ki se je smatra kot bistven del amerikanizma in lojalnosti do države, potem je razumljivo, da tu vzgojena slovenska duhovščina nima smisla za slovenstvo, ne za slovenski jezik ne za to, da bi se ohranile slovenske narodne župnije in ~~gmanj~~ slovenski jezik v njih. Sami ne znajo dovolj slovenščine, ki jim postane nekako breme.

Dokler ni bilo nas begunskih duhovnikov sem, so s svojo revno slovenščino že nekako shajali za silo, ko smo pa prišli slovenski begunski duhovniki sem, se je jasno videlo, kako slaba je njih slovenščina. In to je dalo netiva ljubosumnosti. Ljudje so pričeli govoriti, da novi gospodje dosti boljše pridigujejo...

Saj je čisto jasno, da pride prej ali slej po naravi poti do tega, da se vsi vseljenci v USA poangležijo, toda prisiljena asimilacija, prisiljeno poangleženje, omalovaževanje narodnega domačega jezika, pa ljudi odbija. In tako so odbili ponekod od cerkve slovenske zavedne ljudi, ki so našli v svojih domovih neko ognjišče, kjer os socialisti zastrupili s svojim sovraštvom do katoliške vere mnogo src. S prisiljenim potujčevanjem so tako odtujili cerkvi mnogo ljudi v Ameriki. Toda irski element se za to ne briga... ~~nima smisla za to, ker mu je prvo poamerikanjenje.~~

Ko je pred par leti izšla papeška okrožnica Exul Familia glede dušnega pastirstva v narodnem jeziku, te okrožnice ameriški škofje niti promulgirali niso. Za nje to ne velja...! In vendar je razvno za Združene države ta okrožnica velike važnosti.

Madžarski duhovniki prupovedujejo ~~shodam~~ o sledečem, značilnem dogodku: Medda v državi Wisconsin je v nekem mestu dosti madžarskih vseljencev, zlasti novo došlih. Tam je bil madžarski duhovnik, ki pa ni smel svojih ljudi pastirovati v madžarskem jeziku. Ta madžarski begunski duhovnik pa ~~jam~~ ima dobre zveze z nekim visokim madžarskim prelatom v Rimu, kateremu je o vsem tem poročal. Dotični madžarski prelat je potom papeškega delegata vprašal dotičnega škofa v Wisconsinu, če je v tem mestu v smislu papeške okrožnice Exul Familia preskrbljeno za ~~na~~ madžarske vernike. Ko je dotični ameriški škof prejel od papeškega delegata to vprašanje, je takoj poklical dotičnega madžarskega duhovnika k sebi in mu naročil, naj takoj organizira za madžare posebno župnijo in madžarsko dušno pastirstvo in mu je dal na razpolago za to posebno cerkev. Ko se je to zgodilo, je škof odgovoril nazaj, da je vse lepo preskrbljeno za madžarske vernike, da imajo svojo cwrkev, kjer se ~~jummmudi~~ vrši dušno pastristvo v njih jeziku. Seveda škof tega ni sporočil, kdaj šele se je to zgodilo...

Ta irski in ameriški šovinizem se ne zaveda, kako žali vse novodošle vseljence, ko omalovažuje njih jezik, ko jim vsiljuje angleščino, kljub temu, da vedno poudarjajo, da vlada v US --svoboda! Kaplan Vitor Tomc, ki je kregal ~~numm~~ slovenske begunske otroke v šoli Sv. Vida, se pač ni zavedal, kako brezsrčno je to po naših pojmih, kako nas je vse to žalilo,

zakaj se še spovedujejo v slovenskem jeziku, je mislil, da s tem služi Bogu in Ameriki, ni se pa zavedal, kako je to zavedne Slovence žalilo, da je to po naših pojmih naravnost brezsrčno.

22

Povprečni ameriški duhovnik kakor tudi laik -inteligent/pozna malo evropejske zgodovine, zmeljepisja, razmer. Njemu je višek vsega -kulture-civilizacije- svobode- ekonomije le v Ameriki. V tuje razmere, v drugačno mentaliteto se težko uživi. Karakteriziral bi jih nekako tako, kakor smo včasih domišljave Madžare še v bivši Avro-ogrski, ko smo citirali njih izrek:

"Extra Hungariam non est vita, et si est vita non est ita.." Izven Amerike--tako nekako sodi povprečni Amerikanec..ni življenja, lepega življenja, če pa je je življenje, se to ne da primerjati z ameriškim --To je najbrž slabost velikih narodov, kakor imajo na drugi strani zopet mali narodi svoje slabosti. To bo najbrž tudi vzrok, da so se Amerikanci povsod osovražili, kamor so prišle njih armade, čeprav so tam pustili dosti denarja. Celo v sorodni Angliji je stalna napetost med ameriškim in angleškimi vojaki.

Če ob vsaki priliki občuduješ in hvališ ves način ameriškega življenja, potem si njih prijatelj, če pa pokažeš, da ti ne imponira vse, kar je ameriško, potem si se pa zameril, zelo zameril.

Naravnost smešno je n.pr., kako so Amerikanci zaljubljeni v svoje šolstvo, prepričani so, da je njih šolstvo na višku, da vse druge narode v tem presegajo. Resni inteligentje, ki so videli kaj sveta in preštudirali šolstvo v Evropi, priznajo, da je ameriško šolstvo daleč zaostalo za evropejskim, a če kak vseljenc podvomi, da je ameriško šolstvo za evropejskim, se bridko zameri. Neka učiteljica angleškega jezika, ki je hodila po Evropi, nam je nekoč v šoli pri angleškem kurzu priznala, da je v vsakem oziru evropejsko šolstvo daleč pred ameriškim, a--da Amerikanci tega nočejo priznati. Zadnje čase se vsled ruskega Sputnika oglašajo vedno bolj glasovi tudi med samimi Amerikanci, da je njih šolstvo zaostalo... Naši begunski dijaki tu splošno zelo lahko izdelujejo šole. Tu skoro vsak dijak izdelava razred... v elementarni in high school ter tudi na Collegu--se dijakom ni treba dosti učiti, vsaj dosti manj kot v Evropi, dočim so ameriške univerze zelo dobre. Če torej kako podvomiš, da je ameriško šolstvo pomanjljivo, se zelo zameriš vsakemu povprečnemu Amerikancu....

Ljubosumnost na svojo veličino je skoro že bolesta tu. Zelo je velika ljubosumnost v tovarnah. Begunec in vsak tuj človek, ne sme nikdar pokazati, da kaj več ve, kot pa domačini, ker sicer mu nagajajo, mečejo polena pod noge. Najbolje shaja tujec, če se naredi nevednega, da manj ve kot Amerikanci, da se uči od njih in da občuduje njih znanje. Včasih se moramo med seboj smejati tej ameriški naivnosti, ki jo nekateri znajo izrabiti, da drugi, ki niso toliko "diplomati", se pa zamerijo.

Naše napake: Tudi mi begunci smo prinesli seboj svoje napake oziroma nekaj, kar je tudi povzročalo napetost med nami.

Pred par leti sem bral, kakšna navodila je dala zapadno nemška vlada svojim trgovskim zastopnikom po vsem svetu. Med drugimi je tudi sledeče: "Nikdar ne pokaži, da kaj več veš, ali da nadkriljuješ ljudi v tuji deželi."

To navodilo bi bili morali dati tudi nam, ko smo prihajali v Ameriko.

Marsidko je mislil, da si bo pridobil ugled, če bo pokazal, da kaj ve morda več kot Amerikanci na tem ali drugem polju, pa si je s tem otežkočil svoje življenje. Naši slovenski in drugi begunci so ob prihodu nekako prosto izražali svoje mnenje, če jim ni kaj ugajalo, so to odkrito povedali, hvalili svoje domače stvari..in s tem se je pričela napetost, zamera. Tudi pri najbolj dobrohotni kritiki ali izraženem mnenju, da je bilo v tem ali drugem oziru bolj doma, so včasih Amerikanci naravnost sirovo odgovarjali: "Kaj si pa prišel sem.."? Nekateri naši pa nazaj: "Saj nisem prišel rad, krivi ste vi Amerikanci, ki ste podpirali Tita in komuniste..."

Amerikanski duhovniki se mi zde nekako boljše diplomati kot smo mi, ki smo pribežali iz Evrope. Mi smo kaj pogosto preveč odkriti, ali preveč iskreni, kakor smo bili doma drug do drugega. Tega tu ni. Tukajšnji duhovniki znajo --tako se zdijo--bolje molčati. Morda so le napram nam beguncem bolj zapeti... Na vsak način smo begunci včasih premalo pazili na svoje besede in sodbe, bili smo premalo --diplomati

Decembra 1957. se je pred menoj pritoževal Mr. J., zelo vplivna oseba med staronaseljenci : "Kakšni so vaši (namreč begunski) ljudje ! Pred menoj se je neki zelo vpliven begunec izrazil glede zbirk za novo župnijsko dvorano : "Jaz ne dam nič, kdaj pa je župnik koga vprašal, ko je pričel graditi dverano!"

V družbi svojih prijateljev sem se pritoževal sam ,kako so nekateri naši -to je begunski - ljudje neprevidni, ko take reči govore, kar bodo gotovo nesli na uho župniku Bazniku.

Prijatelj P. je nato pripomnil : "Jaz sem nekaj podobnega govoril pred Mrž J. Pred menoj se je namreč pritoževal councilman (župnijski odbornik) N.K., da gospod župnik ni nič vprašal prej farnih councilmanov, ko je pričel z akcijo za gradnjo nove farne dvorane in jaz sem to tudi z ozirom na to rekel Mr. J.; Koga je pa župnik prej kaj vprašal ?"

Morda je tudi to kdo pravil župniku, da " begunci " tako govore; da so se stari naseljenci tako pritoževali, tega mu najbrž nihče pravil.

Nekaj podobnega je bil z župnikom mons. Jernejem Ponikvarjem. Ko smo prišli slovenski begunci v župnijo sv. Vida, je bilo pogosto naravnost mučno, kako so se stari naseljenci pritoževali čez njega, da je siten, da nima reda, da ga nihče v cerkvi nič ne razume, da je čudak... da bi bilo najbolje, da bi ga škof odstavil.

Histerična ženska se je izmislila, da begunci pobirajo podpise, da bi bil župnik Ponikvar odstavljen kot župnik in da bi bil nastavljen kot župnik škof dr. G. Rožman, moja malenkost pa kot kaplan pri sv. Vidu. Zdaj je nastal pa vihar. Naenkrat je postal župnik Ponikvar zelo priljubljen, staronaseljenci so se pričeli škandalizirati, da so begunci tako proti tako zelo zaslužnemu in odličnemu župniku, ki je toliko storil za župnijo in Slovence.... Župnik Ponikvar je bil lahko hvaležen onim, ki so si izmislili to reč, ker je sedaj vse enodušno bilo ogorčeno proti taki " nameri in početju beguncev. " Kakor drugod pišem, je sam in njegovi kaplani verjel, da so res begunci pobirali take podpise, dasi nihče ni vedel, kdo naj bil pobiral in pri kom take podpise...

Industrijalec Ivan Avsenek je nekoč pri nekem sestanku v šolski dvorani osmešil to propagando, rekoč : " Ali ti ljudje mislijo, da smo prišli v Ameriko za to, da bomo tu škofa nastavljali za fajmoštra, dekana pa za kaplana..." Kaj takega more verjeti le naivnost, združena z ljubosumnostjo !

Da je bilo možno kaj takega verjeti, so bili pa tudi vzrok dogodki v župniji Sv. Vida, ki jo je ustanovil Vid Hribar. Župnija sv. Vida je kmalu po nastanku silno hitro rastla, ljudje so zahtevali nujno, da bi Hribar dobil še kakega duhovnika pomočnika, kar pa je ta odklanjal. Ljudje so zahtevali, da se zgradi večja in zidana cerkev, tudi to je župnik odklanjal. "Hribar je bil skrajno nepriljubljen pri vseh faranih, ali vsaj pri veliki večini. Očitati so mu, da hlepi le po denarju, da ljudem preveč računa i. t. d. Ljudje sami so dobili iz domovine duhovnika, ki bi bil prišel za kaplana k Hribarju, frančiškanskega patra Kazimirja Zakrajška. Tudi škofija je bila s tem zadovoljna, a ko je prišel sem Kazimir Zakrajšek, ga Hribar ni hotel sprejeti kot kaplana. Nastala je v župniji silna afera in velik spor. Celo otroci so prerejali proti župniku demonstracije in vpili pred župniščem: "Hribar move" "Hribar preseli se!"

Kam Hribar Anton "rdina, ki je umrl 1. 1957 je ob priliki takih demonstracij zabil cerkvna vrata, da ne bi mogel notri župnik Hribar. Nato je škofija ustanovila posebno slovensko župnijo v bližini par blokov od cerkve sv. Vida, kjer je bil župnik Kazimir Zakrajšek.... Končno je škof prestavil Hribarja v Barberton, pri sv. Vidu pa nastavil novomašnik Jerneja Ponikvarja..., ki je brez kakih skušenj in brez kake dosedanje prakse prevzel vodstvo velike slovenske župnije, v katere šoli je bil samo otrok okrog 1,200- in pri tem le sam župnik in morda še en kaplan, ki je bil Slovenec... Morda so bili starim naseljencem v spominu ti dogodki in so si mislili, da bodo begunci tako delali kakor so nekaj oni sami proti Hribarju...

Za veliko župnijo je dobil župnik Jernej Ponikvar včasih slovenske kaplane, ki so prišli iz domovine, a niso bili vedno najboljše duhovniki, dočim so bili nekateri odlični. Ker ni bilo dovolj slovenskih duhovnikov, je škofija včasih poslala kakega neslovenskega, tako je bil med drugimi tu nastavljen Father Andrej, mislim da tu rojeni in vzgojeni Slovaki, ki je bil tu 16 let, pa ni smatral to za potrebno, da bi se naučil slovensko--- Nemške škofije kakor tudi iz Belgije so poslali nemške duhovnike oziroma belgijske, ~~namnih~~ v Slovenijo, da bi se naučili slovensko, da bi mogli s pridom pastirovati slovenske neseljence.... V vsej obširni Ameriki ne dobiš enega angleško govorečega duhovnika, da bi se hotel naučiti jezika v ropejskih vseljencev, da bi jih mogel spovedovati in poučevati... "Naj se nauče angleško, ali pa naj gredo v pekel..."

Izmed tu rojenih slovenskih duhovnikov je edini Alojzij Baznik, ki se je potrudil, da se je naučil dobro slovenščine! Drugim se to ne zdi potrebno, dasi so na slovenskih farah, kjer "lomijo slovenščino" in niso sposobni pridigati v slovenskem jeziku. To je sad ameriške vzgoje! Pa so sicer vsi tu rojeni slovenski duhovniki splošno zelo dobri duhovniki, korektni v svojem duhovniškem poklicu, a amerikanizem jih je prevzel v šoli--- Pripomniti moram, da je glede ljubezni do slov. jezika ~~vse~~ preč. g. mons. John Oman, ki je bil tudi tu rojen. Vzoren duhovnik!

vzov Gratias Tibi ago, Domine,
quia humiliasti me....

Ko sem bil v Kranju prezaposlen, sem kaj pogosto prosil Boga, da bi mi dal na koncu življenja priliko, da bi se mogel bolj posvetiti samemu sebi in molitvi. Zdaj imam te prilike dovolj!

Ko sem prišel sem, bi se bil rad posvetil dušnemu pastirstvu, a nisem dobil niti iurisdikcije ne!

Kako rad bi bil pomagal brezplačno pri dušnem pastirstvu.... a mi ni bilo dovoljeno! Koliko potrebe je bilo tu za to! Pisarna vsa v neredu... rad bi bil v tem oziru pomagal župniku Ponikvarju! Farnih obiskov družin ni bilo... Kako rad bi bil v tem oziru kaj pomagal, a nisem smel. Rad bi bil pomagal pri cerkvenih organizacijah, a ni bilo dovoljeno. Rad bi bil spovedoval, kar je bilo včasih zelo potrebno, a niti iurisdikcije nisem imel....

Potem bi se bil rad udeleževal na socialnem polju, pri organizaciji Lige za begunce, a so me naravnost odstranili od tega dela--- P. Ambrožič mi je sam povedal, da nekateri -vodilni- tega ne žele, da bi se jaz udeleževal tu.

Ko sem na željo vseh beguncev skušal ustvariti zadrugo, ki bi ustvarila dom za begunce, so mi to vodilni krogi -begunski- preprečili. Zdi se mi, da so se bali, da bi jaz imel kaj preveč vpliva na begunce in Slovence....

Bilo je dosti ponižanja! Hvala Bogu za vse.

Ker torej ni bilo drugega dela, sem pričel pisati brošure in knjige proti komunizmu in zgodovino Pregled novodobnega slov. katoliškega gibanja."

1. 1957.

V Lorainu sem nadomestoval bolnega župnika Slajeta od 27. januarja do 30. aprila.

26. julija sva se z autom odpeljala - vozil Stanko Lužar - v Kanado - Toronto. 28. julija sem vodil slovensko romanje na božjo pot v Midland ob velikem jezeru Huron, nekako 100 milj severno od Toronta. Okrog 300 Slovencev se je udeležilo romanja.

29. julija se je za mano pripeljal v Toronto g. kaplan Jože Cvelbar

iz Pensylvanije, drugi dan 30. julija smo se s Cvelberjevimi avtomobilom odpeljali proti vzhodu ob velikem jezeru Ontario in nato ob veletoku sv. Lovrenca. V mestu Gananoque smo prenočevali in se drugi dan vozili z ladjo po veletoku Sv. Lovrenc, ki je tam širok nekako 15 Km, med Tisoč otoki, kakor se imenuje dotični del reke. V sredo 31. julija smo se odpeljali dalje ob Sv. Lovrencu v Montreal, ki leži nekako na 40 do 50 Km dolgem otoku, ki tvorita reki Sv. Lovrenca in Ottawa. Sredi mesta na griču stoji nova cerkev sv. Jožefa, kjer samo sedežev 12.000-Bazilika kraljuje nad mestom, kakor cerkev Srca Jezusovega na Montmartru v Parizu. 2. avgusta smo se vrnili v Cleveland. Ves izlet sem opisal v pesmih, ki jih prilagam.

1958.

Začetkom maja sem moral v Charity Hospital zaradi bolezni srca, kjer sem se zdravil 17 dni.

Romanje v Lurd. 23. julija smo odleteli iz Clevelanda v New York, od tam smo z letalom Skandinavske zračne linije SAS odleteli preko Atlantika naravnost na Škotsko- v Glasgow- letališče Prestwick, kamor smo prileteli nekako ob 5. uri zjutraj po 11 urnem poletu. Iz Glasgowa smo leteli v Birmingham in do tam preko vse Anglije in Kanala v Pariz, kamor smo prileteli pop. 24. julija. Drugo jutro 25. julija sem maševal v cerkvi, kjer se je prikazala M.B. sveti M. Labore in ji naročila kovati čudodelno svetinjo. Ogled Pariza, kjer sem bil že prej dvakrat in sicer 1. 1926. in 1949 na poti v Ameriko. 26. smo se odpeljali z vlakom v Burd, kamor smo se pripeljali popoldan. Drugi dan- 27. julija- nedelja- se je zbralo tam slovenskih romarjev okrog 1.200- dočim je bilo tam morda vseh romarjev blizu sto tisoč iz vseh delov sveta. Iz USA nas je prišlo tja s škofom vred 31, vseh duhovnikov iz Koroške, Primorske, Francije in Belgije nas je bilo slovenskih blizu 80. V Lurdu smose našli z dr. Jagodicem in njegovo sestro Ivanko. Prisrčno snidenje po 9 letih...

29. julija se je maša skupina odpeljala z vlakom preko Francije v Milan, kjer drugi dan ogledali mesto, se odpeljali v Benetke in zvečer 30. julija od tam v Celovec, kamor je prispel vlak ob pol dveh zjutraj 31. julija. Isti dan sem obiskal v St. Jakobu v Rožu župnika Alojzija Železnija in g. kaplana Dušana Česna, ki je iz Kranja. 1. avgusta sem se odpeljal z vlakom v Bittel a. D., od tam Liezu in v Tristach -, kjer sem ostal nekačo 10 dni pri bivšem županu Tomažu Amortu, vulgo Brunner. Obiskal sem stare prijatelje in znance.

13. avg. sem se odpeljal v Salzburg, kjer sem ostal v samostanu na Maria Plain 6 dni.

21. avgusta sem se z vlakom odpeljal v München, od tam drugi dan 22. avg. z letalom belgijske zračne linije Sabena v Frankfurt in od tam v Brussel. 23. ogledoval svetovno razstavo, zvečer se z letalom odpeljal v Pariz in od tam v ponedeljek 25. avgusta zopet nazaj po isti poti preko Francije in Anglije v Glasgow in od tam zvečer ob 9. uri preko Atlantika v Kanado --New Foundland, pristanišče Gander in v New York- 16 urna vožnja. Iz New Yorka sem se vrnil z letalom v Cleveland 26. avgusta -nekako ob pol treh.

V Parizu sem obhajal 50 letnico mature in g. Varga 25 letnica svoje nove maše. V nekem hotelu smo se zbrali vsi romarji in dva duhovnika iz domovine, ter smo s šampanjcem zalili oba jubileja... ob veseli slovenski pesmi...

15. marca 1958. je prispel sem g.kaplan Jošt Martelanc iz St. Luisa v Argentini, kjer je bil kaplan pri stolni cerkvi. Župnik Baznik je že lansko leto prosil našega škofa dr.G. Rožmana, da bi mu dal kakega mladega kaplana iz Argentine in škof Rožman je določil za to Martelanca.

Ker oba druga kaplana -Cimperman in Ozimek- ne obvladata dovolj slovenskega jezika- je moral župnik A.Baznik stalno imeti mašo ob 8. uri ob nedeljah in pridigati v slovenščini, dočim je moja malenkost opravljala mašo ob 10.uri.To je bilo nekoliko neprilичno za župnika. Spričo moje starosti je moral tudi računati, da bom kmalu opešal in da ne bom mogel opravljati v doglednem času več slovenske službe božje, morda je tudi mislil, da bom odšel kam drugam, kakor sem res svoj čas nameraval, a nisem mogel najti nikjer prostora, kjer bi se bil mogel naseliti, dasi sem to poizkušal.

Morda kak mesec pred prihodom g.Martelanca sem šel k župniku Bazniku in mu rekel, da bo najbrž rabil moje stanovanje za novega gospoda in da se v tem slučaju rad umaknem. Povedal je, da bo dal napraviti za g.Martelanca novo stanovanje pod streho, oziroma, da bo sedanje prostore priredil za to. Ob tej priliki sem pripomnil, da bi rad tudi kaj plačeval za stanovanje in hrano, a je to odklonil.

Prvotno sem mislil, da bi v Evropi ob priliki romanja kje poiskal v kakem zavodu kak kotiček, ko pa je zdaj župnik Baznik pokazal, da ne želi, da bi jaz odšel, sem izprmenil svoje namene.

Ko namreč dobim tu pokojnino, bi mogel živeti v kakem zavodu v Evropi s pokojnino in intencijami.

G.Još Martelanc je izšel iz našega semenišča v Buenos Aires. Zelo dober duhovnik, tudi intelektualno na višku. Ker me ni bič sam vprašal, tudi jaz nisem njemu nič razlagal tukajšnjih razmer... naj mu pove, kakor hoče, župnik sam. Niti najmanj nisem kako skušal informirati ga ali vplivati na njega. Zdi se mi pa, da je bilo za njega dobro, da ni prinesel seboj evropskega duha in poznanja. Novim ameriškim razmeram se je hitro in dobro prilagodil. Je zelo zadovoljen, da je prišel sem. Med begunce premalo zahaja in me ti večkrat začudeno izprašujejo, zakaj ga ni v družbo ali na prireditve.. Skušam ga opravičiti. Za njega bo gotovo bolje, če ga "begunci ne bodo imeli preveč radi", kakor so g.Jožeta Varga!

Zdi se, da je ono nekdanje ljubosumnje, da bomo koga izpodrinili, ali da hočemo iz beguncev napraviti neko posebno skupino v župniji, izginil, ker je postalo vse ozračje zelo prijateljsko. Tudi so morali vsi izprevideti, da slovenski begunci skušajo ohraniti slovenstvo čim delj, da se asimilacija oziroma poangleženje ne bo dalo hitro izvesti. Novi naseljenci ali bivši begunci so se sicer naučili kaj hitro splošno angleščine, a --v cerkvi hočejo ohraniti slovenski jezik- Zdi se, da bo polagoma prodrlo na obeh straneh prepričanje, da je treba respektirati drug drugega stališče..

M. Sauerberg